

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กฤษณา สิ้นไชย. 200 ปีของการศึกษาไทยลำดับเหตุการณ์สำคัญ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- กาญจนา แก้วเทพ. ผู้หญิงกับสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา. ใน ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ กาญจนา แก้วเทพ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ. **วิถีใหม่แห่งการพัฒนา: วิถีวิทยาศาสตร์สังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- กาญจนา แก้วเทพ. **อิตติศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: เจนเดอร์เพรส, 2535.
- กิริติ เกียรติยากร, บรรณาธิการ. **ราชสำนักสยาม ภาค 2 ผู้อารยธรรมตะวันตก**. กรุงเทพมหานคร: แสงดาว, 2544.
- เกษม วัฒนชัย. แนวคิดในการประกันคุณภาพทางวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์. **วารสารอุดมศึกษา** 5,1 (กันยายน-ธันวาคม 2539): 76-91.
- เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์. **สตรีกับความเสมอภาค การพัฒนาและสันติภาพ**. กรุงเทพมหานคร: มติชน, 2545.
- แก้ววิบูลย์ แสงพลสิทธิ์. คณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยเซนต์หลุยส์. **สัมภาษณ์**, 11 สิงหาคม 2550.
- เกื้อ วงศ์บุญสิน. **ประชากรกับการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- เกื้อพันธ์ นาคบุปผา. **สถานภาพของสตรีในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นพิจารณาจากวรรณคดี**. ม.ป.ท., ม.ป.ป.
- คณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-9**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพัฒนาระบบฐานข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศ [online] Available from : <http://www.nesdb.go.th> [4 มกราคม 2549]
- คณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. **ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)**. สำนักนายกรัฐมนตรี, (ม.ป.ป.).
- คณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. **ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)**. สำนักนายกรัฐมนตรี, (ม.ป.ป.).
- คณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. **สำนักงานโครงสร้างตลาดแรงงาน และโครงการที่ต้องการแรงงานในแผน 7 (พ.ศ. 2535-2539)**. กองพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาสังคม ทีดีอาร์ไอ, 2532.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.

กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค, 2542.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. โอกาสทางการศึกษาและการถ่ายทอดค่านิยมเกี่ยวกับ **บทบาทสตรีในโรงเรียน**. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี, 2538.

คณะกรรมการจัดงานฉลองวันเฉลิมฉลองรัชสมวัตติครบรอบ 100 ปี ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. เอกสารเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. พระนคร: กุรุสภา, 2511.

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **โครงสร้างตลาดแรงงานและโครงสร้างที่** **ต้องการแรงงานในแผน 7 (พ.ศ. 2535-2540)**. กรุงเทพมหานคร: กองทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาสังคม ทีดีอาร์ไอ, 2532.

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ทิศทางของแผน 6. **วารสารการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม 22, 2 (กรกฎาคม – กันยายน 2528): 72.**

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. วัตถุประสงค์เป้าหมายในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7. **วารสารข่าวการพัฒนา 7, 2 (กุมภาพันธ์ 2535): 3-4.**

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ. **นโยบายและแผนงานหลักสตรีระยะยาว (พ.ศ. 2535-2554)**. กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์พรินติ้ง, 2537.

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ. **บทบาทสตรีในการพัฒนา: การสำรวจระดับโลกปี 2532**. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักงานปลัด สำนักงานกฤษฎมนตรี, 2535.

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ. **แผนพัฒนาสตรีในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)**. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักงานปลัดสำนักงานกฤษฎมนตรี, (ม.ป.ป.).

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ. **แผนพัฒนาสตรีในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)**. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี, (ม.ป.ป.).

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ. **วันสตรีสากล 8 มีนาคม 2542 กสธ.: หนึ่งทศวรรษกับการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย**. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักงานปลัดสำนักงานกฤษฎมนตรี, (ม.ป.ป.).

- คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ. **ปฏิญญาปักกิ่งและแผนปฏิบัติ การเพื่อความก้าวหน้าของสตรี.** กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี, 2540.
- คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ. **ร่างแผนพัฒนาสตรีในช่วง แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549).** กรุงเทพมหานคร: เซเวนพรีนติ้งกรุ๊ป, 2545.
- คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ และสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย. **ปฏิญญาปักกิ่งและแผนปฏิบัติเพื่อความก้าวหน้าของสตรี.** กรุงเทพมหานคร: อรุณสภา, 2543.
- คณะกรรมการกิจการสตรี เยาวชนและผู้สูงอายุวุฒิสภา. **พัฒนาการของสตรีไทย.** กองกรรมาธิการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2539.
- คณะกรรมการประชาสัมพันธ์ สภาร่างรัฐธรรมนูญ 2540. **ประชาชนได้อะไรจาก(ร่าง) รัฐธรรมนูญใหม่,** 2540.
- คณะกรรมการการมีส่วนร่วมในทางสังคมและการเมือง. **การมีส่วนร่วมในทางการเมืองของ สตรี.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ, 2540.
- คณะกรรมการการมีส่วนร่วมทางสังคมและการเมือง. **เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง สตรีกับการปฏิรูปการเมืองเนื่องในโอกาสวันสตรีสากลประจำปี 2540.** สำนักงานคณะกรรมการ ส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ, 2540.
- คณะกรรมการการศึกษา อาชีพ และวัฒนธรรม. **การศึกษาเพื่อพัฒนาการบูรณาการ ประเด็นเกี่ยวกับสตรีในหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนวิชาพื้นฐานทั่วไป ระดับอุดมศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: เจนเดอร์เพรส, 2535.
- คณะกรรมการเฉพาะด้านจัดทำแผนหลักงานสตรี. **นโยบายและแผนหลักงานสตรีระยะยาว (พ.ศ.2535-2554).** กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2537.
- คีฤกษ์ ปรามิข, ม.ร.ว.. **สถาบันพระมหากษัตริย์ไทย. ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร,** 2523.
- โกทม อารียา. **แนวคิดในการพัฒนาสตรี. ในการประชุมสัมมนาวิชาการ เรื่อง การพัฒนา สถานภาพสตรีไทย: งานวิจัยและนโยบาย.** กรุงเทพมหานคร: สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.

- ครอฟอร์ด (Crawford, J.) *The Crawford Paper*. Bangkok, 1915, P.102 อ้างถึงใน อคิน รพีพัฒน์, ม.ร.ว. สังคมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น: พ.ศ.2325-2416. แปลโดย ม.ร.ว. ประกายทอง สิริสุข และพรรณิ สรุงบุญมี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิมพ์มณเฑศ, 2521
- โฆษิษ ปันเปียมรัชฎ์. *การพัฒนาประเทศไทย: แนวความคิดและทิศทาง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2534.
- จรัส สุวรรณเวลา. *อุดมศึกษาไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- จรัส สุวรรณเวลา และคนอื่นๆ. *บนเส้นทางอุดมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. *พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงราชทูตไทย ณ กรุงปารีส 4 มีนาคม พ.ศ. 2410*. กรุงเทพมหานคร: จันทวานิชย์, 2534. (พิมพ์เป็นที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ หม่อมเจ้าวงศานุวัตร เทวกุล ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส 25 เมษายน 2534)
- จีระพันธุ์ พูลพัฒน์. *พัฒนาการของการบริหารการศึกษาไทย สมัยการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (พ.ศ. 1826 – 2474)*. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2532. (อัดสำเนา)
- จูไรต์นั จันท์ธำรง. *สตรีและการพัฒนา. รวมบทความประเด็นเรื่องสตรี*. อมรา พงศาพิชญ์, บรรณาธิการ. สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. *พระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว*. นครหลวงฯ: อรุณการพิมพ์, 2515. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นางสมร เทียนเงิน ณ เมรุวัดธาตุทอง พระโขนง วันที่ 18 พฤษภาคม 2515)
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. *พระราชดำรัสในที่ประชุมสภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน 12 กรกฎาคม 2417*. อ้างถึงใน วิชัย เสวะมาศย์. *การเลิกทาสในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2510.
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. *พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแถลงพระบรมราชาธิบายแก่ไขการปกครองแผ่นดิน ร.ศ.130*. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ หม่อมสนิท กฤดากร 6 มีนาคม พ.ศ. 2510)
- แจ่ม สุนทรเวช (จมีนอมรรุณารักษ์). *พระราชกรณียกิจสำคัญในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเล่ม 8*. ใน *การศึกษาของชาติ ตอน 2*. กรุงเทพมหานคร: ศูรสภา, 2513.

- ฉลาดชาย รมิตานนท์. ผู้หญิงกับวัฒนธรรม: มานุษยวิทยา คำตอบหรือตัวปัญหา ใน การศึกษาเรื่อง
ผู้หญิง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535.
- ชยันต์ วรรณะภูมิ. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. ใน อุทัย ดุลยเกษม, บรรณาธิการ.
คู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่องานพัฒนา. ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2537.
- ชัยอนันต์ สมุทรวณิช. ชีวิตและงานของเทียนวรรณ และ ก.ศ.ร.กุหลาบ. กรุงเทพมหานคร:
ธีรพันธ์, 2522.
- ชัยอนันต์ สมุทรวณิช. 100 ปีแห่งการปฏิรูประบอบราชการ: วัฒนาการของอำนาจรัฐและอำนาจ
การเมือง. ชุด 100 ปีแห่งการปฏิรูปการปกครองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว: พัฒนาการและผลกระทบต่อสังคมไทย ลำดับที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- ชินรัตน์ สมสืบ. ทิศทางและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงบทบาทชายหญิง. ใน ประมวลสาระชุด
วิชา 73734 การศึกษาบทบาทชายหญิง (หน่วยที่ 15). นนทบุรี: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2545.
- ดวงเดือน พิศาลบุตร. ประวัติการศึกษาไทย. ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, มปป.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า. ความทรงจำ. พระนคร: ศิลปบรรณาการ, 2519.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า. ประชุมพระนิพนธ์เบ็ดเตล็ด. พระนคร: ครูสภา, 2508.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า และ ยอนสัน. ประวัติสังเขปแห่งการจัดศึกษาภาคปรัดยุบัน
แห่งประเทศสยาม(2440). 2463. (พิมพ์ที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพมหาอำมาตย์
เอก เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี ณ เมรุเทพศิรินทราวาส วันที่ 25 เมษายน 2463)
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า. สนมเอก. กรุงเทพฯ: บัณฑิต, 2525.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า. สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงกับพระสนมเอก. กรุงเทพฯ:
ประพาสดิน, 2490.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า. พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 5.
พระนคร: องค์การค้าครูสภา, 2504.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า. ลักษณะการปกครองของประเทศสยามแต่โบราณ. ใน
ประวัติศาสตร์และการเมือง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
2516.

แดเนียลส์, โรเบิร์ต วี. **ศึกษาประวัติศาสตร์อย่างไรและทำไม**. แปลโดย ธิดา สารยา.

กรุงเทพมหานคร: ดำรง, 2520.

ตรี อมาตยกุล. **นำเที่ยวเมืองสุโขทัย**. พระนคร: ศิลปบรรณาการ, 2498.

ติน ปรัชญพฤทธิ. **วิชาชีพนิยมของระบบราชการในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า**

เจ้าอยู่หัว วัฒนการและผลกระทบต่อสังคมไทย: ฉบับย่อ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

ถนอม อานามวัฒน์. **ประวัติศาสตร์และการวิเคราะห์เอเชียปัจจุบัน**. กรุงเทพมหานคร: อักษร
พิทยา, 2526.

แถมสุข นุ่มนนท์. **ประเด็นสำคัญในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทย. ในเอกสารประกอบการสัมมนา
ทางวิชาการ เรื่อง แนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยในปัจจุบัน: ข้อเสนอใหม่เชิงเนื้อหา
และระเบียบวิธี** (วันที่ 9-10 กุมภาพันธ์ 2545) ณ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

แถมสุข นุ่มนนท์ และคนอื่นๆ. **สถานภาพงานวิจัยสาขาประวัติศาสตร์ในประเทศไทยระหว่าง
พ.ศ. 2503-2535**. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรินติ้งเฮ้าส์, 2544.

ทบวงมหาวิทยาลัย. **แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)**.

สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, 2540.

ทบวงมหาวิทยาลัย. **แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)**.

สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, 2543.

ทบวงมหาวิทยาลัย. **History of higher education in Thailand**. [Online] Available from :

[http:// www.inter.mua.go.th/info/mua.info.html](http://www.inter.mua.go.th/info/mua.info.html) [22 สิงหาคม 2545]

เทพชู ทับทอง. **ผู้หญิงไทยในอดีต**. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาสน์, 2546.

ทีโอดอร์ เดอ แบร์รี่ และคนอื่นๆ, บรรณาธิการ. **บ่อเกิดลัทธิประเพณีญี่ปุ่น เล่ม 3**. แปลโดย จำนงค์
ทองประเสริฐ. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน, 2515.

ธนาคารโลก. **การดำเนินงานในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: ธนาคารโลก, 2543.

ธรรมศักดิ์มนตรี, เจ้าพระยา. **การศึกษาของประเทศสยามระหว่างกึ่งศตวรรษที่แล้วมา**. พระนคร:
ไทยเกษม, 2479.

ธีรนาถ กาญจนอักษร. **หญิงชายกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม**. รวมบทความผลงานของอาจารย์
ธีรนาถ กาญจนอักษร วรวิทย์ เจริญเลิศ บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร: เอดิสัน เพรส
โปรดักส์, 2542.

ธีรยุทธ บุญมี. **จุดเปลี่ยนแห่งยุคสมัย**. กรุงเทพมหานคร: 21เซ็นจูรี, 2537.

- นภัส กอรั้ดอน. การวิจัยเอกสารและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสตรีไทยในช่วง 2 ทศวรรษ (พ.ศ. 2518-2538). สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (ม.ป.ป.).
- นภาพร หะวานนท์. ผลของการออกไปทำงานนอกบ้านของภรรยาที่มีต่อความสัมพันธ์ในครอบครัว. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.
- นฤมล ธีรวัฒน์. พระราชดำริทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- นันทนา เตชะวณิชช์. พื้นฐานวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: รุ่งศิลป์, 2538.
- นิตยา พรหมวนิช. การสังเคราะห์การปรับเปลี่ยนบทบาทของสถาบันราชภัฏ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. คีฬามหาวิทยาลัยแก่ชุมชนอันหลากหลาย. ศักดิ์ศาสตร์สาร 15,2 (เมษายน-กันยายน 2533): 10-28.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์ และอาคม พัตนิยะ. หลักฐานประวัติศาสตร์ในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: ดวงดี, 2525.
- นิตา ชูโต, วนิตา พูนศิริวงศ์ และพิไล เข้มงามเหลือ. บัณฑิตสตรีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2470 – 2528. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- นิตา ชูโต และคนอื่นๆ. การประเมินหนังสือเรียนและหนังสืออ่านประกอบการเรียนเชิงถ่ายทอดค่านิยมเกี่ยวกับบทบาทชายหญิง. กรุงเทพมหานคร. คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ, 2538.
- เน่งน้อย ดิตติรานนท์. เสนาบดีกระทรวงธรรมการในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519.
- บรรจบ พันธุ์เมธา. เล่าเรื่องคุณย่า. จดหมายถึงแดงน้อย. พระนคร: สตรีสาร, 2507.
- บวร ประพฤตติ, ทิพาพร พิมพ์สุทธิ และเฉลิมพล ศรีหงษ์. สตรีไทย: บทบาทในการเป็นผู้นำทางการบริหาร. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520.
- บังอร ปิยะพันธ์. ประวัติศาสตร์ไทย: การปกครอง สังคม เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์กับต่างประเทศก่อนสมัยสุโขทัยจนถึง พ.ศ. 2475. กรุงเทพมหานคร: โอเคียนสโตร์, 2538.

- บุญเดิม ไพเราะ. **บทบาทและสถานะของสตรีในสังคมไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, แผนกวิชาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519.
- บุญธรรม กิจปริคาบิสุทธี. **ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: เจริญผล, 2540.
- บุญยงค์ เกิดเทศ. **สถานภาพของสตรีไทยสะท้อนในวรรณกรรมรัตนโกสินทร์ 2325-2394**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพมหานคร, 2517.
- บุญเหลือ เทพสุวรรณ, ม.ล.. **ความสำเร็จและความล้มเหลว**. พระนคร: วัชรินทร์, 2514.
- ประยูทธ สิทธิพันธุ์. **ราชสำนักไทย**. พระนคร: คลังวิทยา, 2505.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. (บรรณาธิการ). **สตรีศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.
- ปาเลกัวซ์ (Pellegoix, J., Baptiste.) **เล่าเรื่องกรุงสยาม**. (Description du Royaume Thai ou Siam) แปลโดยสันต์ ต. โกมลบุตร. กรุงเทพฯ, 2506. หน้า 210 อ้างถึงใน อคิน รพีพัฒน์, ม.ร.ว.. **สังคมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น: พ.ศ.2325-2416**. แปลโดย ม.ร.ว. ประกายทอง สิริสุข และพรณี สรวงบุญมี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิมพ์เกษตร, 2521.
- ปิยนาด บุนนาค. **ระบบราชการแบบตะวันตกในบริบทของสังคมไทย: ผลกระทบต่อโลกทัศน์และภูมิปัญญาทางการเมืองของข้าราชการระดับผู้บริหารในสมัยปฏิรูป(พ.ศ. 2435-2453)**. **วารสารราชบัณฑิตยสถาน** 25,1 (ตุลาคม 2542 - มกราคม 2543): 130-175.
- ปิยนาด บุนนาคและจันทรา บูรณฤกษ์. **บทบาทของการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการพัฒนาทางการเมืองของประเทศไทย (พ.ศ. 2475-2516)**. สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522. (อัดสำเนา)
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. **วิกฤตการณ์แห่งการพัฒนา**. ใน **ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ กาญจนา แก้วเทพ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ. วิถีใหม่แห่งการพัฒนา: วิถีวิทยาศาสตร์สังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- ผดุงชาติ สุวรรณวงศ์และไพฑูรย์ สีนลารัตน์. **การปฏิรูปอุดมศึกษาของโลกและข้อเสนอแนะ**. **วารสารครุศาสตร์** 29,1 (กรกฎาคม - ตุลาคม 2543): 1-7.
- พรชูลี อาชาวอรุณ. **การสอนโดยเน้นการคิดวิเคราะห์**. ใน **เอกสารประกอบการประชุมวิชาการเรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้: นวัตกรรมการสอนระดับอุดมศึกษา**. (วันที่ 30-31 กรกฎาคม 2544) ณ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พรชูลี อาชาวอำรุง. การบริหารอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- พรชูลี อาชาวอำรุง. การวิเคราะห์สาระ. ในเอกสารประกอบการบรรยายวิชา เรื่องตัดเฉพาะทางการ อุดมศึกษา. (วันที่ 1 กรกฎาคม 2548) ณ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรทิพย์ ดีสมโชค. แนวความคิดและพัฒนาการเกี่ยวกับความเป็นอิสระของมหาวิทยาลัยไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต, ภาควิชาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- พรพิไล ถมั่งรักษัสัตว์. ปรัชญาผู้หญิง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- พรรณศรี วิชากรกุล. วัตนาการทางการศึกษาของหญิงไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต, แผนกวิชาครุศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์และครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2500.
- พรรณรายรัตน์ ศรีไชยรัตน์. Feminist legal theory. วารสารสังคมศาสตร์ 1(2544): 24-28.
- พระราชบัญญัติการศึกษา พุทธศักราช 2542**
- พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและลายพระหัตถ์สมเด็จพระปิตุลา สุขุมालศรี พระอัครราชเทวี. พระนคร: ไทยเกษม, 2493. (พิมพ์ในงานพระเมรุสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์พินิต).**
- พระราชหัตถเลขาและหนังสือกราบบังคลทูลของเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี เล่ม 2.**
พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2506.
- พัชนี ไอรวงค์. จริยศึกษาของสตรีไทยในสุภามิตสอนหญิงคำกลอน ในแผนพัฒนาสตรีระยะยาว (พ.ศ. 2535-2544). สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ, 2544. (ม.ป.ท.).
- พิทยาลาภพฤติกาน, พระวรวงศ์เธอกรมหมื่น. ท้าววรจันทร์. ในชุมนุมพระราชนิพนธ์. พระนคร: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2507.
- พิพาดา ยังเจริญ และ สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา. การศึกษาและผลกระทบต่อสังคมไทยสมัยต้นรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2375-2394). รายงานผลการวิจัยทุนรัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- พิไลวรรณ แสงจำ. บทบาทของชาวต่างประเทศที่มีต่อการจัดการศึกษาในราชสำนักสมัยรัชกาลที่5. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2523.
- พูนพิสมัย ดิสกุล, ม.จ.. ประชุมพระราชนิพนธ์ เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิต, 2529.

- เพ็ญศรี พิชัยสนธิ. การจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ. ในภาวดี ทองอุไทย (บรรณาธิการ). **เวทีสตรีไทย-พิชิตวิกฤตสู่สังคมอนาคต**. กรุงเทพมหานคร: ลิขิตสาสน์, 2541.
- ไพฑูรย์ สินลาร์ตัน. **พัฒนาการของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516.
- ไพฑูรย์ สินลาร์ตัน. การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์. ในไพฑูรย์ สินลาร์ตันและสำลี ทองธวิ. (บรรณาธิการ). **คู่มือการวิจัยทางการศึกษา**. หน้า 91-101. สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.
- ไพฑูรย์ สินลาร์ตัน. บทบาทของนักรออุดมศึกษาในสังคมไทย. **วารสารครุศาสตร์** (กรกฎาคม – ธันวาคม 2524): 1-5.
- ไพฑูรย์ สินลาร์ตัน. **หลักและวิธีการสอนระดับอุดมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2524.
- ไพฑูรย์ สินลาร์ตัน. **รูปแบบการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- ไพฑูรย์ สินลาร์ตัน. **หลักการอุดมศึกษากับสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- ไพฑูรย์ สินลาร์ตัน. **พัฒนาการของสาขาวิชาที่เปิดสอนระดับอุดมศึกษาในรอบ 200 ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์**. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- ไพฑูรย์ สินลาร์ตัน. **การปรับเปลี่ยนสู่สังคมสมัยใหม่ของไทย: ศึกษากรณีมหาวิทยาลัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2**. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- ไพฑูรย์ สินลาร์ตัน. **เพื่อความเข้าใจในสาระและกระบวนการของอุดมศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- ไพฑูรย์ สินลาร์ตัน. **สาขาวิชาที่เปิดสอนระดับอุดมศึกษา: พัฒนาการในรอบ 200 ปีแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2325-2525)**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- ไพฑูรย์ สินลาร์ตัน. **มหาวิทยาลัยไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2: กรณีการปรับเปลี่ยนสู่สังคมสมัยใหม่**. กรุงเทพมหานคร: แอคทีฟ พรินท์, 2548.
- ภัสสร ลิมานนท์. **บทบาทเพศ สถานภาพสตรีกับการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: โครงการพัฒนาเอกสารวิชาการและตำรา วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

- ภารดี มหำขันธุ์. **คู่มือการทำวิจัยเชิงประวัติศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2531.
- มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. **สงครามสืบราชสมบัติโปแลนด์และประมุขทพระราชนิพนธ์ภาคปกิณกะ**. 2509. (พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายบุญส่ง บรรจง โปธิ์กลาง 27 มกราคม 2509)
- มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. **จดหมายเหตุรายวันในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว**. 2517. (พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ หม่อมเจ้าชวลิต เกษมสันต์ 1 สิงหาคม 2517)
- มานิจ ชุมสาย, ม.ล.. **หลักฐานประวัติศาสตร์ไทยในต่างประเทศ**. กรุงเทพมหานคร: ตีรณสาร, 2518.
- มาลี พฤษ์พงสาวลี. **ผู้หญิงและกฎหมาย**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยไทยคดี, 2527.
- มิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด, ทิพย์วัลย์ แก้วมีศรี และ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. **สตรีในสามทศวรรษของเศรษฐกิจไทย**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2543.
- มูลนิธิผู้หญิง. **ขบวนการผู้หญิงไทยในศตวรรษที่ 21**. รวมบทความและข้อคิดเห็นจากการสัมมนา ขบวนการผู้หญิงไทยในศตวรรษที่ 21, 2543.
- เมทินี พงษ์เวช. **แนวทางการสร้างกระแสความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย**. สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรีแห่งชาติ, 2544. (ม.ป.ท.).
- เมทินี พงษ์เวช. **มิติหญิงชายและประสิทธิภาพของการบริหารและดำเนินงาน**. สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรีแห่งชาติ, 2544. (ม.ป.ท.).
- เมทินี พงษ์เวช. **ชายหญิงรวมใจด้านภัยความรุนแรง**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี, 2545.
- แฮมส์ เอ็ม แอนดรูส์. **รายงานการสำรวจภาคกิจตามชนบทสยามครั้งที่ 2 พ.ศ. 2477**. พระนคร: กระทรวงเศรษฐการ, 2480.
- ยุพา วงศ์ไชยและทิพาภรณ์ โปธิ์ถวิล. (บรรณาธิการ). **สารานุกรมสังคมสงเคราะห์ศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.
- รอง ศยามานนท์. **ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ**. พระนคร: กระทรวงศึกษาธิการ, 2495. (พิมพ์เป็นที่ระลึกในงานฉลองวันครบรอบหกสิบปีของกระทรวงศึกษาธิการ วันที่ 1 เมษายน 2495)
- รอง ศยามานนท์ และคนอื่นๆ. **ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2435-2507**. พระนคร: กระทรวงศึกษาธิการ, 2507.

- รัตนา ตุงคสวัสดิ์. อดีตนายกสมาคมสตรีอุดมศึกษาแห่งประเทศไทยในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนากรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์. สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2551.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540. [online] Available from <http://www.kodmhai.com/m1/thailaw1.html> [8 กุมภาพันธ์ 2549]
- โรงเรียนบ้านนาโพธิ์. สื่อสาระนำรู้ [online]. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุรินทร์เขต1: โรงเรียนบ้านนาโพธิ์, 2551. แหล่งที่มา: <http://www.napho.org/knowledge/thi/thi15.htm> [31 มีนาคม 2551]
- ละออทอง อัมรินทร์รัตน์. การส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศตั้งแต่พ.ศ.2411-2475. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.
- ลิขิต ชีรเวคิน. การเมืองการปกครองของไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533.
- ลิขิต ชีรเวคิน. วัฒนาการการเมืองการปกครองไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533.
- ลิขิต ชีรเวคิน. ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ การปฏิรูปทางการเมืองและการปฏิรูปวัฒนธรรมและการศาสนา. วารสารธรรมศาสตร์ 23,3 (กันยายน - ธันวาคม 2540): 1-29.
- ลีนิจ์ หะวานนท์. การศึกษากับสังคมไทยก่อนสมัยปฏิรูปการศึกษา: วิเคราะห์จากศิลาจารึกหลักที่ ๑ และกฎหมายตรา ๓ ดวง. ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526. (อัดสำเนา)
- วนิดา พูนศิริวงศ์, นิสิตา ชูโตและอาภา ศิริวงศ์ ณ อยุธยา. สถานภาพการศึกษาชั้นอุดมศึกษาของสตรีไทยในรอบ 3 ทศวรรษ พ.ศ. 2490-2519. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522. (อัดสำเนา)
- วรเทพ จันทกนกการ. เมื่อภรรยาต้องทำงานนอกบ้าน สามีช่วยงานบ้านแค่ไหน. ในรายงานการประชุมวิชาการประชากรศาสตร์แห่งชาติ 2542, หน้า 185-203. 18-19 พฤศจิกายน 2542 ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร, 2542.
- รววิทย์ เจริญเลิศ. (บรรณาธิการ). หญิง ชาย กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม. กรุงเทพมหานคร: เอ็ดดิสัน เพรส โปรดักส์, 2542.
- วันทนิษฐ์ วาสิกะสิน. สังคมสงเคราะห์แนวสตรีนิยม ทฤษฎีและการปฏิบัติงาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.

- วันทนีย์ วาสิกะสินและสุนีย์ เหมะประสิทธิ์. **สังคมไทยคาดหวังอย่างไรกับผู้หญิง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.
- วารสารสถิติ เล่ม 15, 4 (พฤศจิกายน 2510) หน้า 3 อ้างถึงใน อकिन รพีพัฒน์, ม.ร.ว..
สังคมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น: พ.ศ.2325-2416. แปลโดย ม.ร.ว. ปรากฏทองศิริสุข และพรรณณี สรุงบุญมี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิมพ์แฉศ, 2521.
- วารุณี ภูริสินสิทธิ์. **สตรีนิยม: ขบวนการอุดมคติแห่งศตวรรษที่ 20**. กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2545.
- วารุณี โอสदारมย์. **การศึกษาในสังคมไทย พ.ศ. 2411-พ.ศ.2475**. วิทยานิพนธ์ปริญญา
 มหบัณฑิต, ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.
- วารุณี โอสदारมย์. มหาวิทยาลัยระหว่างความเป็นสถาบันฝึกออาชีพขั้นสูงกับการสร้างคนให้เป็น
 มนุษย์. **จุฬารไทยคดีศึกษา** 7,1 (สิงหาคม 2533): 4-7.
- วิจิตร ศรีสอาน. **หลักการอุดมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2518.
- วิชัย ต้นศิริ. **วิสัยทัศน์ของสังคมและการศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์. ในวิสัยทัศน์ประเทศไทยด้าน
 การศึกษา สังคม วัฒนธรรมและศาสนา**. สมาคมนักเรียนทุนรัฐบาลไทย, 2540: 75-110.
- วิจิต มนตราภรณ์. **การพัฒนาของสตรีในประเทศไทย (Women's Development in Thailand).
 ในเอกสารประกอบการประชุมโลกขององค์การสหประชาชาติ ในทศวรรษสตรีแห่ง
 สหประชาชาติ กรุงไนโรบี 15-26 ก.ค. 2528** สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและ
 ประสานงานสตรีแห่งชาติ, 2528.
- วิทย์ วิศทเวทย์. **ปรัชญาการศึกษาไทย 2411-2475**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- วิมลศิริ ชำนาญเวช. **สิทธิสตรีตามรัฐธรรมนูญ**. **วารสารสิทธิเสรีภาพ** (พฤศจิกายน 2517).
- วิมลศิริ ชำนาญเวช. **สิทธิสตรีตามรัฐธรรมนูญสิทธิและเสรีภาพ**. เล่ม 1, 2537. (ม.ป.ท.)
- วุฒิชัย มูลศิลป์. **นโยบายการจัดการศึกษาของไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
 เจ้าอยู่หัว**. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท มหบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
 ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2512.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. **การวิจัยทางด้านประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาซึ่งใช้วิธีการเชิงคุณภาพ:
 ตัวอย่างการวิจัยเรื่อง การศึกษาในรัชกาลที่ 5**. ในรายงานการสัมมนาเรื่อง **การวิจัยเชิง
 คุณภาพกับปัญหาการศึกษา**. หน้า 91-106. 5-7 ตุลาคม 2522 โครงการพัฒนาสังคมศาสตร์
 ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

วุฒิชัย มูลศิลป์. แนวความคิดทางการศึกษาศสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พ.ศ.2475. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2526.

ศนิชา กาเจริญ. วัฒนาการการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาให้แก่ชาวสตรีไทยในระหว่าง

ปีพุทธศักราช 2414 ถึง 2535. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาประถมศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. จำนวนและร้อยละของนักศึกษาสังกัดกรมการศึกษาธิการนอกโรงเรียน.

[online] Available from: <http://www.nso.go.th/gender/table/tab34/htm>. [1 เมษายน 2551]

ศูนย์สารสนเทศ. สำนักนโยบายและแผนอุดมศึกษา. รายงานการศึกษาสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

ในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, 2544.

สมบูรณ์ พรรณนาภ. ประวัติและปรัชญาการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: ทิพย์อักษร, 2524.

สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา. ผู้หญิงบนเส้นทางนักบริหาร. กรุงเทพมหานคร:

สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา, 2541.

สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา. รายงานสตรีในทศวรรษใหม่. กรุงเทพมหานคร:

สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา, 2534.

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. รายงานประจำปี 2542. กรุงเทพมหานคร: สมาคม

ส่งเสริมสถานภาพสตรี, 2542.

สภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์. สตรีไทย. กรุงเทพมหานคร: สภาสตรีแห่งชาติในพระ

บรมราชินูปถัมภ์, 2518.

สิทธิ อินทรศร. การยอมรับบทบาททางการเมืองของสตรีในเขตจังหวัดพะเยา. วิทยานิพนธ์

ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

2540.

สุจริต ถาวรสุข. พระประวัติและงานของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ.

เล่ม 2. พระนคร: อรุณสภา, 2508.

สุชาติ เศรษฐมาลินี. ผู้หญิงกับเทคโนโลยี. ใน สตรีศึกษา 1. คณะอนุกรรมการการศึกษาอาชีพและ

วัฒนธรรม คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักงานปลัดสำนัก

นายกรัฐมนตรี, 2541.

สุทธิวาตนฤพุดิ, หลวง. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายไทย. พระนคร: โรงพิมพ์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2495.

สุเทพ สุนทรเกสัช. ทฤษฎีสังคมวิทยาร่วมสมัย. เชียงใหม่: โกลบอลวิชั่น, 2540.

- สุธาสิทธิ์ ทองชั้น. **บทบาทสตรีในฐานะอาจารย์สอนศิลปะและศิลป์: กรณีศึกษา ลาวัลย์ ดาวราย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- สุธีรา ทอมสัน, อรพินท์ สมโชคชัย, คารณิ เจริญรัชต์ภาคย์ และธวัชชัย ขงกิติกุล. **แนวความคิด: บทบาทของสตรีไทยในการพัฒนาประเทศ.** สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา, 2531. (อัครา)
- สุธีรา ทอมสันและเมทินี พงษ์เวช. **ผู้หญิงไทย: สถานภาพและบทบาทที่เปลี่ยนแปลง.** สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา, 2538. (ม.ป.ท.).
- สุนันทา นิตยจินต์. **การศึกษาของสตรีไทยระหว่างพุทธศักราช 2411 ถึง 2475.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- สุนีย์ คล้ายนิล. **ชี้ผู้หญิงสนใจสิ่งแวดล้อมกว่าชาย.** หนังสือพิมพ์เดลินิวส์รายวัน วันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2545.
- สุนีย์ คล้ายนิล. **ผู้หญิงกับวิทยาศาสตร์.** ผู้จัดการรายวัน 15 มีนาคม 2545.
- สุพรรณิ กาญจนัญญิตติ. **บทบาทของมิชชันนารีในประเทศไทยตั้งแต่รัชกาลที่ 3 ถึงรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2507.
- สุภางค์ จันทวานิช. **การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- สุภางค์ จันทวานิช. **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- สุมน อมรวิวัฒน์. **สมบัติพิเศษของการศึกษาไทย.** กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.
- สุมนา อินทร์คำน้อย, จารุวรรณ ขำเพชร และ วรณา ชำนาญกิจ. **งานวิจัยด้านสตรีศึกษาในประเทศไทย (Women's Studies in Thailand).** มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2543. (ม.ป.ท.).
- สุวิมล ธนะผลเลิศ. **วิวัฒนาการของหลักการอุดมศึกษาในสมัยรัตนโกสินทร์.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชา นโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. **หญิงชายภาครัฐในสายพลเรือนปี 2543.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2545.

- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ. **ปฏิญญาปักกิ่งและแผนปฏิบัติการเพื่อความก้าวหน้าของสตรี**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ, 2540.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ. **รายงานผลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรทั่วราชอาณาจักร ไตรมาสที่ 1: มกราคม-มีนาคม 2544**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2544.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ. **สตรีกับการศึกษา**. [online] แหล่งที่มา : <http://www.thaiwomen.net/tncwa/html-genderconcern-education1th.htm>. [1 เมษายน 2551]
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ. **สรุปแผนปฏิบัติการเพื่อความก้าวหน้าของสตรี**. กรุงเทพมหานคร, 2542.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ. **อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ, 2541.
- สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ. **รายงานการพัฒนาดน 2545**. [Online] แหล่งที่มา: <http://www.nesdb.go.th> [9 ธันวาคม 2548]
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2543.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. **รายงานของคณะกรรมการกิจการสตรี เยาวชนและผู้สูงอายุ วุฒิสภาศึกษาพิจารณาประเด็น“พัฒนาการของสตรีไทย”**. กองกรรมาธิการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2539. (ม.ป.ท.).
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. **สำรวจแรงงาน ก.ค.-ก.ย.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2519.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. **สำรวจแรงงาน ก.ค.-ก.ย.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2524.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. **สำรวจแรงงาน ก.ค.-ก.ย.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2526.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. **สถิติข้อมูลหญิงและชาย**. กองคลังข้อมูลและสนเทศสถิติ. สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2529.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. **สำรวจแรงงาน พ.ค.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2530.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. สถิติข้อมูลหญิงและชาย. กองคลังข้อมูลและสนเทศสถิติ. สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2531.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรื. สมุดข้อมูลสถิติหญิงและชาย 2540. (อัดสำเนา) หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารรัชกาลที่ 5 ศ.1/2 รายงานของขุนวรการโกศล เรื่องการตรวจโรงเรียนในประเทศญี่ปุ่น. จ.ศ.1294 (พ.ศ. 2430).

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารรัชกาลที่ 5 ศ.2/3 พระยาสุทธีสุริยศักดิ์กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. 6 เมษายน รศ. 117.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารรัชกาลที่ 5 ศ.2/6. พระราชหัตถเลขาถึงเจ้าพระยาภาสกรวงศ์. 18 สิงหาคม รศ.120.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารรัชกาลที่ 5 ศ.2/10 พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงเจ้าพระยาวิชิตวงศ์วุฒิไกร. 7 กุมภาพันธ์ รศ.124.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารรัชกาลที่ 5 ศ.2/5 หนังสือพระยาวิสุทธีสุริยศักดิ์ กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. 22 พฤศจิกายน รศ.124.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารรัชกาลที่ 5 ศ.2/5 ตรวจและจัดโครงการศึกษาสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพกราบบังคมทูล. 1 เมษายน รศ.125.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารรัชกาลที่ 5 ศ.2/5 ฉายพระหัตถ์สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. 1 มกราคม รศ.125.

อติณ ธิพัฒน์, ม.ร.ว.. สังคมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น: พ.ศ.2325-2416. แปลโดย ม.ร.ว. ประกายทอง สิริสุข และพรณี สรุงบุญมี. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์, 2521.

อนงค์ อนันตริยเวช. การมีส่วนร่วมในการบริหารมหาวิทยาลัยของอาจารย์มหาวิทยาลัยไทย: การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต, ภาควิชาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

อนุমানราชธน, พระยา. (เสฐียรโกเศศ). ชีวิตชาวไทยสมัยก่อน. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน, 2510.

อนุমানราชธน, พระยา. (เสฐียรโกเศศ). ชีวิตชาวไทยสมัยก่อนและการศึกษาเรื่องประเพณีไทย. กรุงเทพมหานคร: คลังวิทยา, 2521.

อนุমানราชธน, พระยา. (เสฐียรโกเศศ). วัฒนธรรมและประเพณีต่างๆของไทย. กรุงเทพมหานคร: คลังวิทยา, 2521.

อ.บ. (นามแฝง). สาวชาวกรุง. พระนคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2514.

- อมรา พงศาพิชญ์. (บรรณาธิการ). **รวมบทความประเด็นเรื่อง“สตรี”**. กรุงเทพมหานคร:
สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- อัจฉรา ชิวพันธ์. **แนวคิดทางการศึกษาของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี**. ภาควิชาประถมศึกษา
คณะครุศาสตร์ กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- อาริน สะอีดี. **ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี. สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2551.**
- แอ็บม็อบโลว์ มอฟเฟ็ท. **แผ่นดินพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว**. แปลโดย นิจ ทองโสภิต.
กรุงเทพมหานคร: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2520.

ภาษาอังกฤษ

- Arneil, B. **Politics and feminism**. Oxford: Blackwell, 1999.
- Anderson, G. **Fundamentals of educational research**. 2nd ed. London: Falmer Press, 1998.
- Beasley, C. **What is feminism?** London: Sage Publications, 1999.
- Charles, C. M., and Mertler, C. A. **Introduction to educational research**. 4th ed. Boston: Allyn & Bacon, 2002.
- Cohen, L., Manion, L., and Morrison, K. **Research methods in education**. 5th ed.. New York: RoutledgeFalmer, 2000..
- Dominelli, L., and McLeod, E. **Feminist social work**. Hampshire: Macmillan Education, 1989.
- Eisenstein, H. **Contemporary feminist thought**. London: Urwin, 1984.
- Eisenstein, Z. R. Developing a theory of capitalist patriarchy. In Eisenstein, Z., ed. **Capitalist patriarchy and the case for socialist feminism**. New York: Monthly Review Press, 1979.
- Eisenstein, Z. R. **The radical future of liberal feminism**. Boston: Northeastern University Press, 1981.
- Gall, J. P., Gall, M. D., and Borg, W. R. **Applying educational research: A practical guide**. 4th ed. London: Addison Wesley Longman, 1999.
- Grimshaw, J. **Feminist philosophies: Women's perspectives on philosophical traditions**. London: Harvester Wheatsheaf, 1986.
- Isaac, S., and Michael, B. W. **Handbook in research and evaluation**. 3rd ed. California: Edits, 1995.
- Krippendorff, K. **Content analysis : An introduction to its methodology**. London: SAGE Publications, 1980.
- Lorber, J., and Farrell, S. A. **Social construction of gender**. Newbury Park: SAGE, 1991.
- Lynch, S.J. **Equity and science education reform**. New Jersey: LEA, 2000.
- Marshall, C. **Feminist critical policy analysis I: A perspective from primary and secondary schooling**. London: The Falmer Press, 1997.
- Miller Jr., Tyler. G.. **Living in the Environment: Principles, Connections, and Solutions**. 9th ed. Belmont: Wadsworth, 1996.
- Millett, K. **Sexual politics**. New York: Avon Books, 1971.

- Office of the Prime Minister. **Thailand's Combined Second and Third Report to the Committee on the Elimination of Discrimination against Women.** Bangkok: Office of the Prime Minister, 1996.
- Pillow, S. W. Gender matters: Feminist research in education evaluation. **Feminist Evaluation Explorations and Experiences** 96(Winter 2002): 9-26.
- Retrieved from the World Wide Web: <http://http://www.Thaiwomen.net-tnewa/html/html-dynamic/dynamic-sci-th.htm> 1/4/51 www.undp.org/seed/eap/projects/Energy-Women.html 2002.
- Rowbotham, S. **Woman in movement: Feminist and social action.** London: Routledge, 1992.
- Royal Tropical Institute. **Advancing women's status: Gender, society and development women and men together.** Amsterdam: Royal Tropical Institute, 1995.
- Rudestam, K.E., and Newton, R.R. **Surviving your dissertation : a comprehensive guide to content and process.** California : SAGE, 1992.
- Spencer, D. What is feminism?: A personal answer. In Mitchell, J., and Oakley, A., eds. **What is feminism?.** Oxford: Blackwell, 1992.
- TDRI. **Thai Women in Three Decades of the Thai Economy.**
- Vorathep Chankonkarn. **Proceedings of Thai National Symposium on Population Studies.** pp.185-203. 18 to 19 November 1999, Bangkok, 1999.
- Weiler, K., and Middleton, S. **Telling women's lives: Narrative inquiries in the history of women's education.** Philadelphia: Open University Press, 1999.
- Wilkinson, D., and Birmingham, P. **Using research instruments: A guide for researchers.** New York: RoutledgeFalmer, 2003.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ตารางที่ 2 เกณฑ์การประเมินเพื่อคัดเลือกเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสตรีในการศึกษาระดับอุดมศึกษา

ประเภทเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ บทบาทสตรีในการศึกษา ระดับอุดมศึกษาไทย	เกณฑ์การวิพากษ์ภายนอก/ ความแท้ (Reliability)						เกณฑ์การวิพากษ์ภายใน/ ความเที่ยง (Validity)			
	ผู้บันทึก/ ผู้เขียน เอกสาร	ปีที่ บันทึก (อายุของ เอกสาร)	ลักษณะ เอกสาร/ ชนิด เอกสาร (เดิม)	จุดมุ่งหมายการ บันทึกเอกสาร	ผู้อ่าน (สภาพแวด ล้อมของการ เขียนเอกสาร)	แหล่งที่ มาของ เอกสาร	ประสิทธิภาพ ความสามารถ ในการบันทึก	ความเต็ม ใจในการ บันทึก	ผู้บันทึกอยู่ ใน เหตุการณ์	มีหลักฐาน สนับสนุน
เอกสารชั้นต้น										
1. กฎหมาย, พระราชบัญญัติ, ราชกิจจานุเบกษา	หน่วย ราชการ	ตามที่ ปรากฏ	ต้นฉบับ/ อัดสำเนา	ระเบียบปฏิบัติ/ กฎหมายกำกับ การบริหารงาน	ผู้ปฏิบัติงาน ผู้สนใจทั่วไป	หน่วยงาน ราชการ	-	-	-	-
2. จดหมายราชการ	ผู้บังคับบัญ ชาของ หน่วย งานที่ออก จดหมาย	ตามที่ ปรากฏ	ต้นฉบับ/ อัดสำเนา	สั่งการ/ ขอความ ร่วมมือ/ ขอความ อนุเคราะห์	ชื่อบุคคลหรือ ตำแหน่งที่ ปรากฏใน จดหมาย	หน่วยงาน ราชการ	-	-	-	-
3. จดหมายเหตุ	เจ้าของเรื่อง	ตามที่ ปรากฏ	ต้นฉบับ/ อัดสำเนา	บันทึกเหตุการณ์ บอกบริบทของ สังคมแต่ละยุค	บุคคลทั่วไป	ผู้บันทึก	ผู้บันทึกมีหน้าที่ รับผิดชอบ โดย ตรง, ผู้ได้รับ มอบหมายให้ บันทึก, ผู้ บันทึกเกี่ยว ข้อง และใกล้ชิดกับ เรื่องที่บันทึก	ผู้บันทึก ได้รับข้อมูล ถูกต้อง	ผู้บันทึกอยู่ ในเหตุ การณ์หรือ เกี่ยวข้องกับ เหตุ การณ์ที่ บันทึก	มีการอ้าง อิง ไม่มีข้อ โต้แย้งอื่นๆ ปรากฏ

ประเภทเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ บทบาทสตรีในการศึกษา ระดับอุดมศึกษาไทย	เกณฑ์การวิพากษ์ภายนอก/ ความแท้ (Reliability)						เกณฑ์การวิพากษ์ภายใน/ ความเที่ยง (Validity)			
	ผู้บันทึก/ ผู้เขียน เอกสาร	ปีที่ บันทึก (อายุของ เอกสาร)	ลักษณะ เอกสาร/ ชนิด เอกสาร (เดิม)	จุดมุ่งหมายการ บันทึกเอกสาร	ผู้อ่าน (สภาพแวด ล้อมของการ เขียนเอกสาร)	แหล่งที่ มาของ เอกสาร	ประสบการณ์ ความสามารถ ในการบันทึก	ความเต็ม ใจในการ บันทึก	ผู้บันทึกอยู่ ใน เหตุการณ์	มีหลักฐาน สนับสนุน
4. พระบรมราโชวาท,พระราช คำรัส	หน่วย ราชการ	ตามที่ ปรากฏ	ต้นฉบับ/ อัดสำเนา	ให้แนวทาง, แนะนำ	บุคคลทั่วไป และผู้เกี่ยวข้อง	หน่วยงาน ราชการ	บันทึกตาม พระบรม ราโชวาทและ พระราชดำรัส	ผู้บันทึกได้ รับข้อมูล ถูกต้อง	ผู้บันทึกอยู่ ใน เหตุการณ์	ตามวาระ โอกาส
5. เอกสารทางราชการ, หนังสือ สั่งการ	หน่วยงาน ราชการ	ตามที่ ปรากฏ	ต้นฉบับ/ อัดสำเนา	เป็นการสื่อสาร ระหว่างหน่วย ราชการ	ผู้ปฏิบัติงาน และผู้เกี่ยวข้อง	หน่วยงาน ราชการ	บันทึกตาม รูปแบบที่เป็น ทางการ	ผู้บันทึกได้ รับข้อมูล ถูกต้อง	ผู้บันทึกอยู่ ใน เหตุการณ์	มีการ ปฏิบัติตาม ที่ปรากฏใน เอกสาร
6. เอกสารส่วนบุคคล, อีตต ชีวประวัติ	เจ้าของ เอกสาร เจ้าของ ประวัติ	ตามที่ ปรากฏ	ต้นฉบับ/ อัดสำเนา	บันทึกเหตุการณ์ บันทึกเรื่องราว ต่างๆที่สนใจหรือ เกี่ยวข้องกับ ตัวเอง	ผู้บันทึก, ทายาท	เจ้าของ บันทึก	ผู้บันทึกเป็น เจ้าของเรื่อง และใกล้ชิดกับ เรื่องที่บันทึก	ผู้บันทึกได้ รับข้อมูล ถูกต้อง	ผู้บันทึกอยู่ ใน เหตุการณ์	เหตุการณ์, บุคคล, สถานที่, สิ่งของที่ เกี่ยวกับ บันทึกนั้น

ประเภทเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ บทบาทสตรีในการศึกษา ระดับอุดมศึกษาไทย	เกณฑ์การวิพากษ์ภายนอก/ ความแท้ (Reliability)						เกณฑ์การวิพากษ์ภายใน/ ความเที่ยง (Validity)			
	ผู้บันทึก/ ผู้เขียน เอกสาร	ปีที่ บันทึก (อายุของ เอกสาร)	ลักษณะ เอกสาร/ ชนิด เอกสาร (เดิม)	จุดมุ่งหมาย การบันทึก เอกสาร	ผู้อ่าน (สภาพแวด ล้อมของการ เขียนเอกสาร)	แหล่งที่ มาของ เอกสาร	ประสพการณ์ ความสามารถ ในการบันทึก	ความ เต็มใจใน การ บันทึก	ผู้บันทึกอยู่ ใน เหตุการณ์	มีหลักฐาน สนับสนุน
เอกสารชั้นรอง										
1. รายงานการวิจัย, วิทยานิพนธ์	ผู้ทำวิจัย, ผู้ทำวิทยานิ พนธ์	ตามที่ ปรากฏ	ต้นฉบับ/ อัด สำเนา	แสวงหา และสร้าง องค์ความรู้ ใหม่	นักวิชาการ/ ผู้สนใจทั่วไป	สถาบันการศึก ษา/ หน่วยงาน วิจัย	ผู้วิจัย/ ผู้ทำ วิทยานิพนธ์ เป็นผู้บันทึก เองตามวิธีการ วิจัย	ผู้บันทึก ได้ รับ ข้อมูล ถูกต้อง	ผู้บันทึกอยู่ ใน เหตุการณ์	เป็นองค์ความรู้ ใหม่ที่ได้จาก ผลการวิจัยและ วิทยานิพนธ์ นั้น
5 หนังสือทั่วไป, ตำราเรียน, แบบเรียน, หนังสือแปล, หนังสือที่ระลึก, เอกสารการ ประชุมวิชาการ, เอกสารการ สัมมนา, ชิวประวัติ	ผู้เชี่ยวชาญ/ นักวิชาการ/ หน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง	ตามที่ ปรากฏ	เป็นการ รวบรวมเรียบ เรียง/ ปรับปรุง/ แปล/ ถอด ความ/ สรุป ความ	เพื่อเผยแพร่ แก่ผู้สนใจ ทั่วไป	นิสิตนักศึกษา นักวิชาการ และผู้สนใจ ทั่วไป	เอกสารอ้างอิง/ การจัด ประชุมสัมมนา เหตุการณ์/ ข้อมูลของ หน่วยงาน	ความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ ความเกี่ยวข้อง ของผู้บันทึก	ผู้บันทึก ได้ รับ ข้อมูล ถูกต้อง	ผู้บันทึกอาจ อยู่หรือไม่ อยู่ในเหตุ การณ์	มีเหตุการณ์/ มี ข้อมูล/ ตรวจสอบได้/ มีแหล่งอ้างอิง
6 สิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง ได้แก่ วารสาร, หนังสือพิมพ์, จุลสาร	ผู้เชี่ยวชาญ/ นักวิชาการ/ สื่อมวลชน/ คน/ หน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง	ตามที่ ปรากฏ	เป็นสิ่งพิมพ์ที่ มีกำหนดออก อย่างต่อเนื่อง เนื้อหาเสนอ เฉพาะเรื่องใด เรื่องหนึ่ง	เพื่อเผยแพร่ แก่ผู้สนใจ ทั่วไป	นิสิตนักศึกษา นักวิชาการ และผู้สนใจ ทั่วไป	หน่วยราชการ/ เอกชน/ หน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง	ความเชื่อว ชาญ/ ความ สนใจของผู้ บันทึก	ผู้บันทึก ได้รับ ข้อมูล ถูกต้อง	ผู้บันทึกอาจ อยู่หรือไม่ อยู่ในเหตุ การณ์	มีเหตุการณ์/ ข้อมูล/ สถานที่ ที่เกี่ยวข้อง

ภาคผนวก ข

แบบบันทึกข้อมูล

- แหล่งที่มา.....
- เลขหมู่/ รายการอ้างอิง..... รหัส.....
- คำหลัก.....
  - ประเด็น 1.....
  - ประเด็น 2.....
  - ประเด็น 3.....
- ข้อความที่สกัดจากเอกสาร
.....
.....
- สรุปสาระสำคัญ
.....
.....

ตัวอย่างการวิเคราะห์สาระ

- หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2/0001
- 376.65 น. 687 บ. ฉ.3 2-03-วจ
- บทบาทสตรี 2470/11-12

- ประเด็นที่ 1 บทบาทนิสิตหญิง ด้านการเรียน
- ประเด็นที่ 2 บริบทด้านสังคม

- **ข้อความที่สกัดจากเอกสาร**

“...ส่วนบรรยากาศในการเรียนของนิสิตหญิงรุ่นแรกนี้ พวกนิสิตหญิงถูกจัดให้นั่งแถวหน้าและตลอดเวลาจะถูกสายตาของนิสิตชายทุกคู่จ้องดูและจับผิดทุกอิริยาบถ จนในระยะแรกๆนิสิตหญิงได้รับสมญาว่า “สิ่งผิดที่” จากวันนั้นจนถึงปัจจุบันนิสิตหญิงในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยก็ยังคงนั่งแถวหน้าชั้นเรียนเสมอ...”

(อวย เกตุสิงห์, 2521: 841-851 อ้างถึงใน นิสิต ชูโต และคนอื่นๆ, 2535: 11-12)

- **สรุปสาระสำคัญ**

บทบาทด้านการเรียนของนิสิตหญิงในระยะเริ่มแรกของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (พ.ศ. 2470) เป็นเรื่องแปลกใหม่และยังไม่ใช่ที่ยอมรับของคนในสมัยนั้น
บริบทด้านสังคมและค่านิยมกำหนดบทบาทด้านการศึกษาของสตรีไทย

การจัดระบบสาระและการกำหนดรหัสเอกสาร

เอกสารที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดการจัดระบบสาระและการกำหนดรหัสเอกสาร โดยจัดแบ่งไว้ 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ประกอบด้วย แถวที่ 1 หมายถึง แหล่งที่มาของเอกสาร(ตามความเป็นจริง)
แถวที่ 2 หมายถึง เลขหมู่/ รายการอ้างอิง (ตามความเป็นจริง)
แถวที่ 3 หมายถึง คำหลัก เช่น บทบาทสตรี บริบท เป็นต้น

ส่วนที่ 2 ประกอบด้วย ประเด็นต่างๆที่ได้จากการวิเคราะห์สาระ

ส่วนที่ 3 ประกอบด้วย

ข้อความที่สกัดจากเอกสารหมายถึง ข้อความบางส่วนที่สกัดมาจากเอกสารตัวจริงตามกรอบแนวคิดการวิจัย

สรุปสาระสำคัญหมายถึง ข้อค้นพบที่ผู้วิจัยได้จากการตีความ วิเคราะห์ สังเคราะห์จากข้อความที่สกัดจากเอกสารแล้วนำกลับมาเขียนเป็นมโนทัศน์ของบทบาทสตรีในการศึกษาระดับอุดมศึกษาไทย

ส่วนที่ 4 ประกอบด้วย รหัสเอกสาร ผู้วิจัยได้กำหนดรหัสเอกสารไว้ 3 แถว ดังนี้

แถวที่ 1 ประกอบด้วย ยุค/ ลำดับที่ของเอกสาร

หลักที่ 1 หมายถึง ยุคของการวิจัย

เลข 1 หมายถึง เอกสารในช่วง พ.ศ. 2399 – 2440

เลข 2 หมายถึง เอกสารในช่วง พ.ศ. 2441 - 2474

เลข 3 หมายถึง เอกสารในช่วง พ.ศ. 2475 - 2517

เลข 4 หมายถึง เอกสารในช่วง พ.ศ. 2518 – 2549

หลักที่ 2,3,4,5 หมายถึง ลำดับที่ของเอกสาร ผู้วิจัยเป็นผู้กำหนด

แถวที่ 2 ประกอบด้วย ประเภทเอกสาร- แหล่งที่มาของเอกสาร- อักษรย่อของเอกสาร

หลักที่ 1 หมายถึง ประเภทเอกสาร

เลข 1 หมายถึง เอกสารขั้นต้น

เลข 2 หมายถึง เอกสารชั้นรอง

หลักที่ 2,3 หมายถึง แหล่งที่มาของเอกสาร

เลข 1 หมายถึง หอสมุดแห่งชาติ

เลข 2 หมายถึง หอจดหมายเหตุแห่งชาติ

เลข 3 หมายถึง ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา

เลข 4 หมายถึง หอจดหมายเหตุจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เลข 5 หมายถึง .....

๑๗๑

หลักที่ 4,5 หมายถึง อักษรย่อของเอกสาร

เอกสารชั้นต้น

กม	กฎหมาย
จร	จดหมายราชการ
จห	จดหมายเหตุ
พข	พระบรมราโชวาท พระราชดำรัส
พบ	พระราชบันทึก
พร	พระราชหัตถเลขา
รก	ราชกิจจานุเบกษา
สส	หนังสือสั่งการ/ พระราชกระแส/ พระบรมราชโองการ
อร	เอกสารทางราชการ
อส	เอกสารส่วนบุคคล, อัตตชีวประวัติ,

เอกสารชั้นรอง

จส	จุลสาร
ชป	ชีวประวัติ
ดร	ตำราเรียน/ แบบเรียน
นส	หนังสือพิมพ์
บร	บรรณานุกรม
ปก	ประชุมกฎหมายประจำศก/ ประชุมหมายรับสั่ง
ปจ	ประชุมจารึก
พจ	พจนานุกรม/ สารานุกรม/ ปทานุกรม
พศ	พงศาวดาร
รป	รายงานประจำปี
วจ	รายงานการวิจัย
วพ	วิทยานิพนธ์
วส	วารสาร/ นิตยสาร
สก	สารานุกรม
สท	หนังสือทั่วไป

สป	หนังสือแปล
สร	หนังสือที่ระลึก
อป	เอกสารการประชุม/ สัมมนา

แถวที่ 3 ประกอบด้วย ปี พ.ศ./ เลขหน้าของเอกสาร

หลักที่ 1,2,3,4 หมายถึง ปี พ.ศ. ของเหตุการณ์หรือปีที่เอกสารฉบับนั้นพิมพ์เผยแพร่

หลักที่ 5,6,7 หมายถึง เลขหน้าของเอกสาร

ภาคผนวก ค

ตารางที่ 3 สรุปเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับบทบาทสตรี (ตั้งแต่ยุคสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน)

ยุค/ปี พ.ศ.	เหตุการณ์	บทบาทสตรี	รายการอ้างอิง
<p>ยุคสุโขทัย พ.ศ.1793 ถึง พ.ศ.1893 (100 ปี)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● นางเสือง เป็นมารดาของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ซึ่งเป็นผู้ประดิษฐ์อักษรไทยครั้งแรก เป็นพระมเหสีของพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ผู้ตั้งอาณาจักรสุโขทัย อาณาจักรแรกของชนเผ่าไทยหรือไต จากศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงจารึกไว้ว่า “เมื่อท่านได้ข่าวของมาไม่ว่าจากการล่าสัตว์หรือสงคราม ท่านจะนำไปให้บิดาแล้วจึงให้มารดา” ● สรุป สมัยสุโขทัยให้ความสำคัญ “สตรี” น้อยกว่าบุรุษ ● นางนพมาศ พระร่วง กษัตริย์แห่งกรุงสุโขทัยรับเข้าวังเป็นสนม เอกด้วยความรู้ความสามารถ ซึ่งได้รับการศึกษาเป็นอย่างดีจากบิดา สามารถอ่านออกเขียนได้ และความสามารถในการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ๆ ที่สำคัญคือ ความกล้าหาญในการคิดทำสิ่งใหม่(การทำกระทง) <p>สรุป สมัยสุโขทัยไม่มีการปิดกั้นสตรีในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ยังได้รับการยกย่องและเป็นเส้นทางนำไปสู่ความสำเร็จได้</p> ● เรื่องเล่าในสมัยสุโขทัย กล่าวไว้ว่า “หลังการเก็บเกี่ยว ผู้หญิงจะทอผ้า และผู้ชายจะตีเหล็ก” และจากบันทึกของชาวจีนในสมัยสุโขทัย กล่าวไว้ว่า “สตรีสมัยสุโขทัยจะเป็นผู้ควบคุมเงินและการใช้จ่ายของครอบครัว” ทำให้เห็นบทบาททางเศรษฐกิจของสตรีอย่างชัดเจน ● สังคมสุโขทัยมีชนชั้นที่ปรากฏชัดเจนมี 2 ชั้น คือ “ลูกเจ้า ลูกขุน และไพร่ฟ้า” สังคมระหว่างลูกเจ้าลูกขุนและไพร่ฟ้า แม้จะต่างชนชั้นกัน แต่มีสิทธิเท่าเทียมกันในสายตาของผู้ปกครองแผ่นดิน ประชาชนมีสิทธิเข้าถึงตัวผู้ปกครองแผ่นดินได้ง่าย เช่น การมาสั่งกระดิ่งเพื่อร้องทุกข์ ชาวสุโขทัยทั้งสตรีและชายได้รับสิทธินี้เท่าเทียมกัน ● จากแนวคิดทางอุดมการณ์ศาสนา “ไม่ว่าผู้หญิงจะอยู่ในฐานะใด และบทบาทอย่างไรในสังคมก็ตาม ผู้หญิงในสมัยสุโขทัยคือยกกว่าผู้ชายในทุกชนชั้นทางสังคม” อย่างเช่น ในราชสำนัก แม้ว่าผู้หญิงจะมีบทบาทมากเพียงใดก็ตาม ผู้หญิงก็อยู่ในฐานะเป็นรองจากกษัตริย์ในชนชั้นชาวบ้าน ผู้ชายได้รับความสำคัญมากกว่าผู้หญิง เช่น การมีลูกชายจะสร้างความปิติยินดีแก่ครอบครัว เพราะสามารถสืบสกุลและบวชได้ในระบบสังคม มีการแบ่งงานที่ชัดเจนระหว่างหญิงและชาย 	<p>ด้านครอบครัว</p> <p>ด้านการศึกษา ด้านสังคม</p> <p>ด้านเศรษฐกิจ</p> <p>ด้านสิทธิและ ความยุติธรรม ในสังคม</p> <p>ด้านสังคม</p>	<p>สภาสตรีแห่งชาติ ในพระบรม ราชินูปถัมภ์, 2518</p> <p>สภาสตรีแห่งชาติ ในพระบรม ราชินูปถัมภ์, 2518</p> <p>สภาสตรีแห่งชาติ ในพระบรม ราชินูปถัมภ์, 2518</p> <p>บั้งอร ปิยะพันธุ์, 2538</p> <p>สภาสตรีแห่งชาติ ในพระบรม ราชินูปถัมภ์, 2518</p>

ยุค/ปี พ.ศ.	เหตุการณ์	บทบาทสตรี	รายการอ้างอิง
<p>ยุคอยุธยา พ.ศ.1893 ถึง พ.ศ.2310 (417 ปี)</p>	<p>ในระบบการผลิต ผู้หญิงมีบทบาทค่อนข้างสูงในการผลิต เช่น การทำนา สวนผัก ปศุสัตว์ ทอผ้า และทำงานในครอบครัว ได้แก่ เลี้ยงลูก “หาอยู่หากิน”</p> <p>ในด้านการศึกษา ผู้หญิงในชนชั้นสูงไม่ต้องทำการผลิตก็มีโอกาสได้รับการศึกษา</p> <p>สรุป สตรีในสมัยสุโขทัยมีบทบาทสำคัญมากในครอบครัว ในฐานะเป็นผู้มีอำนาจในการควบคุมทรัพย์สินและเงินทองของครอบครัว และมีความเสมอภาคเท่าเทียมกับผู้ชายทางกฎหมาย</p> <ul style="list-style-type: none"> ● มีการตรากฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของสิทธิสตรี ได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> - ผู้หญิงไม่มีสิทธิที่จะแต่งงานกับชาวต่างชาติ - มีการยอมรับให้ชายมีภรรยาได้หลายคน (polygamy) เป็นสิ่งถูกกฎหมาย - สามีมีอำนาจเบ็ดเสร็จเหนือภรรยา สามารถกระทำรุนแรงต่อภรรยาได้ - สิทธิของผู้หญิงขึ้นกับสถานภาพของสามี มีเพียงผู้หญิงที่ภักดิ์รับเป็นผู้พระราชทานเท่านั้นที่มีสิทธิเหนือสามี - จานันครของภรรยาแต่ละคนขึ้นอยู่กับความชอบธรรมทางกฎหมาย ● สตรีในสมัยอยุธยา ได้รับการปฏิบัติจากผู้ชายเยี่ยงวัตถุทางเพศ (sex object) หน้าที่หลัก คือ การบำรุงบำเรอความสุขให้แก่ผู้ชาย สตรีไม่มีบทบาททางด้านเศรษฐกิจและต้องอาศัยพึ่งพารายได้ของผู้ชาย ● สตรีในสมัยอยุธยาทำการผลิตทั้งหมดแทนผู้ชายและมีบทบาทในครอบครัวมากกว่าผู้ชาย เนื่องจากเมื่อผู้ชายถูกหมายเรียกไปใช้แรงงานให้หลวงเป็นเวลาปีละ 6 เดือน ● กฎหมายสมัยอยุธยาได้มอบสิทธิแก่ภรรยาในการสอดส่องดูแลความประพฤติและความเคลื่อนไหวของสามีได้ ทั้งนี้เพราะผู้หญิงต้องมีหน้าที่ดูแลครอบครัว ● ท้าวศรีสุดาจันทร์ สนมของพระเจ้าชัยราชาธิราช (พ.ศ.2077-2090) ซึ่งถูกลอบปลงพระชนม์ ท้าวศรีสุดาจันทร์ได้สถาปนาตนเองเป็นผู้สำเร็จราชการแทนบุตรชายที่ได้เป็นกษัตริย์ตั้งแต่อายุ 11 ปี ● พระศรีสุริโยทัย มเหสีของพระเจ้าจักรพรรดิได้ปลอมตัวเป็นอุปราชาขกทัพออกไปรบกับพระเจ้าแปรจนสิ้นพระชนม์ จนทำให้พระเจ้าแปรยกทัพกลับพม่า อยุธยาจึงหลุดพ้นจากการครอบครองจากพม่า 	<p>ด้านเศรษฐกิจ</p> <p>ด้านการศึกษา</p> <p>ด้านกฎหมาย</p> <p>ด้านครอบครัว</p> <p>ด้านเศรษฐกิจ</p> <p>ด้านเศรษฐกิจ</p> <p>ด้านครอบครัว</p> <p>ด้านกฎหมาย</p> <p>ด้านครอบครัว</p> <p>ด้านการเมืองและการปกครอง</p> <p>ด้านการเมืองและการทหาร</p>	<p>บุญเคิม ไพเราะ, 2524</p> <p>วิจิต มั่นตราภรณ์, 2528; บุญเคิม ไพเราะ, 2524; พัทณี ไอรวงค์, 2524</p> <p>พัชนี ไอรวงค์, 2524</p> <p>บุญเคิม ไพเราะ, 2524</p> <p>บุญเคิม ไพเราะ, 2524</p> <p>สภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์, 2518</p> <p>สภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์, 2518</p>

ยุค/ปี พ.ศ.	เหตุการณ์	บทบาทสตรี	รายการอ้างอิง
<p>ยุครัตนโกสินทร์ ตอนต้น พ.ศ. 2325 ถึง พ.ศ. 2394 (69 ปี)</p>	<ul style="list-style-type: none"> จากบันทึกของเคลลาบัวร์ บาทหลวงมิโคลัส ซีเวีย และบาทหลวง ปาร์กัวร์ สนับสนุนแนวคิดที่ว่า บทบาทของสตรีสมัยอยุธยาถูก กำหนดจากชนชั้น สตรีในชนชั้นสูงจะไม่ทำการผลิตและไม่ ทำงานนอกบ้าน ในขณะที่สตรีชาวบ้านจะมีบทบาทสูงในการทำ การผลิต <p>สรุป สตรีในสมัยอยุธยามีความเสมอภาคเท่าเทียมกับผู้ชายคกต่ำกว่า สตรีในสมัยสุโขทัย บทบาทของสตรีถูกกำหนดจากชนชั้น การตรา กฎหมายในสมัยอยุธยาทำให้สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของสตรี ถูกจำกัดและอยู่ภายใต้อำนาจของสามี</p>	<p>ด้านเศรษฐกิจ และสังคม</p>	<p>สภาสตรีแห่งชาติ ชาติในพระบรม ราชินูปถัมภ์, 2518</p>
	<ul style="list-style-type: none"> ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 บทบาทสตรียังคงตกอยู่ภายใต้กฎหมายตราสามดวง ซึ่งอนุญาตให้ ผู้ชายมีภรรยาได้หลายคนและผู้หญิงถือเป็นสมบัติของผู้ชาย ผู้หญิงอยู่ภายใต้การปกครองของผู้ชายตั้งแต่เล็กจนโต ผู้ชายมีสิทธิ จะขายให้ใครก็ได้ถ้าต้องการ 	<p>ด้านครอบครัว ด้านสังคม</p>	<p>บุญยงค์ เกิดเทศ, 2522; บุญเติม ไพเราะ, 2524</p>
	<ul style="list-style-type: none"> การอบรมเล่าเรียนใดๆ ถ้าไม่เกี่ยวข้องกับงานบ้านและครอบครัวถือว่าไม่มีความสำคัญสำหรับผู้หญิง ผู้หญิงจะได้รับการอบรมสั่งสอน ให้เป็นแม่และเมีย บทบาทหลักของสตรีในสมัยนี้ คือ งานบ้านและ การดูแลครอบครัว 	<p>ด้านการศึกษา ด้านครอบครัว</p>	<p>บุญยงค์ เกิดเทศ, 2522; บุญเติม ไพเราะ, 2524</p>
	<ul style="list-style-type: none"> ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 ท้าวเทพสตรี หรือคุณหญิงมุก และท้าวศรีสุนทร หรือคุณหญิงจัน เป็นผู้นำในการสู้ศึกกับพม่าที่ยกทัพมาขณะที่เจ้าเมืองกลางไม่อยู่ เนื่องจากไปราชการที่เมืองหลวง 	<p>ด้านการเมือง และการทหาร</p>	<p>สภาสตรีแห่งชาติ ชาติในพระบรม ราชินูปถัมภ์, 2518</p>
	<ul style="list-style-type: none"> ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ท้าวสุรนารี หรือคุณหญิงโม เป็นผู้นำในการสู้ศึกกับลาวที่ยกทัพมา เมืองโคราช สตรีในสังคมชั้นสูง โดยเฉพาะเจ้านายมีสิทธิได้ทรงกรม ภรรยาขุนนางมีสถานะไม่ต่างจากสตรีในสมัยอยุธยา ส่วนสตรีชนชั้นสามัญทั่วไป หรือ “ไพร่หญิง” แบ่งเป็นฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือน เช่นเดียวกับ “ไพร่ชาย” เพื่อความสะดวกในการแบ่งบุตรให้ขึ้นสังกัดตามบิดามารดา แรงงานไพร่หญิงส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่ให้ประโยชน์ทางอ้อม คือ การทำไร่ทำนาระหว่างที่ผู้ชายถูกเกณฑ์แรงไปทำราชการ ภรรยาญาติ พ่อ และแม่มักจะเป็นภาระส่งเสียไพร่ชายขณะไปทำงานให้รัฐ 	<p>ด้านการเมือง และการทหาร</p> <p>ด้านสังคม</p> <p>ด้านเศรษฐกิจ</p>	<p>สภาสตรีแห่งชาติ ชาติในพระบรม ราชินูปถัมภ์, 2518</p> <p>บังอร ปิยะพันธุ์, 2538</p> <p>บังอร ปิยะพันธุ์, 2538</p>

ยุค/ปี พ.ศ.	เหตุการณ์	บทบาทสตรี	รายการอ้างอิง
<p>ยุคก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2394 ถึง พ.ศ. 2475 (81 ปี)</p>	<p>สรุป บทบาทสตรีในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นเป็นบทบาทที่ไม่ได้ถูกกำหนดตายตัว แต่ค่อนข้างยืดหยุ่น ไม่ค่อยยึดติดกับบทบาทการเป็นแม่และเมีย แต่เมื่อถึงคราวจำเป็นผู้หญิงก็สามารถทำหน้าที่แทนผู้ชายได้อย่างกล้าหาญ และทำหน้าที่รับผิดชอบครอบครัวอย่างเด่นชัด</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 สตรีสามัญชนชื่ออ่ำแดงจั่น ได้ยื่นฎีกาว่าลูกสามีจะนำไปขายให้คนอื่นและไม่อยากถูกขาย มีผลให้มีการทบทวนกฎหมายตราสามดวง จึงโปรดเกล้าฯ ให้แก้กฎหมายดังกล่าวและตราพระราชบัญญัติห้ามซื้อขายคนใหม่ โดยให้สิทธิแก่สตรีที่จะมีส่วนตัดสินใจในชะตาชีวิตของตนเอง ต่อมาอ่ำแดงเหมือนกล้าถวายฎีกาตามตัวอย่างของอ่ำแดงจั่นเช่นเดียวกัน ถวายฎีกาในข้อกฎหมายอื่นเนื่องจากถูกพ่อแม่บังคับให้แต่งงานกับผู้ชายที่ไม่ได้รัก การเรียนร้องความเป็นธรรมของสตรีมีผลให้ยกเลิกข้อกำหนดและกฎหมายต่างๆ ที่นำไปสู่การเปลี่ยนบทบาทสตรี ในรัชสมัยรัชกาลที่ 4 นี้ พระราชโอรสและพระธิดายังมีโอกาสได้รับการศึกษาภาษาอังกฤษอย่างเท่าเทียมกัน ● ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้มีนโยบายเลิกทาส ทำให้ราษฎรชั้นสามัญมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันหมดทั้งหญิงและชาย ● รัชกาลที่ 5 ทรงส่งพระโอรสและพระธิดา ตลอดจนนักเรียนทั้งหญิงและชายไปศึกษาต่างประเทศ ● ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ได้มีการจัดให้มีการศึกษาภาคบังคับสำหรับเด็กผู้หญิงและผู้ชาย และได้มีการตั้งมหาวิทยาลัยแห่งแรกในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2459 มีสตรีเข้าศึกษา และสตรีได้รับโอกาสไปศึกษาในต่างประเทศมากขึ้น ● รัชกาลที่ 6 ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตรากฎหมายเพื่อคุ้มครองสตรีและครอบครัวแห่งข้าราชการในราชสำนักเพื่อควบคุมศีลธรรมความประพฤติกับชีวิตครอบครัวของข้าราชการ ทรงพยายามเปลี่ยนแปลงประเพณีนิยมการมีภรรยาหลายคนให้มีเพียงคนเดียว 	<p>ด้านกฎหมาย ด้านการปกครอง ด้านสังคม ด้านครอบครัว</p> <p>ด้านสังคม ด้านกฎหมาย ด้านการศึกษา</p> <p>ด้านการศึกษา</p> <p>ด้านกฎหมาย ด้านครอบครัว</p>	<p>สภาสตรีแห่งชาติ ชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์, 2518</p> <p>สภาสตรีแห่งชาติ ชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์, 2518; บังอร ปิยะพันธุ์, 2538</p> <p>บังอร ปิยะพันธุ์, 2538</p> <p>บังอร ปิยะพันธุ์, 2538</p>

ยุค/ปี พ.ศ.	เหตุการณ์	บทบาทสตรี	รายการอ้างอิง
พ.ศ. 2478	<ul style="list-style-type: none"> • ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ทรงได้ออกกฎหมายห้ามเดียวเมียเดียว (monogamy law) และการมีภรรยาหลายคนเป็นเรื่องผิดกฎหมาย • สรุป บทบาทของสตรีในยุคก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองได้เปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดดจากนโยบายการเลิกทาส สตรีได้มีบทบาทในการศึกษามากขึ้น ซึ่งเปลี่ยนแปลงจากบทบาทในครอบครัวที่เป็นบทบาทแม่หรือเมีย สตรีในยุคนี้ได้รับความเสมอภาคเท่าเทียมกับชาย อีกทั้งยังเป็นเครื่องหมายแห่งความรุ่งเรืองหรือความศิวิไลซ์ (civilization) ของสังคม จะเห็นได้ว่ากษัตริย์ไทยตั้งแต่รัชกาลที่ 4 จนถึงรัชกาลที่ 7 ทรงเป็นผู้ริเริ่มและอยู่ในขบวนการเปลี่ยนแปลงของบทบาทสตรีในสังคมไทย จนกระทั่งสนับสนุนให้สตรีมีโอกาสได้รับการศึกษาด้วย 	ด้านกฎหมาย	บังกอร์ ปิยะพันธุ์, 2538
ยุคหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2504 (29 ปี)	<ul style="list-style-type: none"> • สมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง หลังจากประเทศไทยมีการเปลี่ยนระบบการเมืองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยในปี พ.ศ. 2475 ซึ่งรัฐธรรมนูญได้กำหนดว่าหญิงชายมีสิทธิเท่าเทียมกันทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา และอาชีพ • พ.ศ. 2476 กฎหมายเลือกตั้งฉบับแรกออกให้สิทธิเท่าเทียมกันแก่หญิงและชายในการลงคะแนนเสียง พ.ศ. 2492 มีผู้หญิงลงรับสมัครเลือกตั้งครั้งแรก ผู้หญิงได้รับการเลือกตั้ง 1 คน จากการลงรับสมัครเลือกตั้ง 41 คน <p>สรุป การเปลี่ยนแปลงบทบาทสตรีในยุคนี้ได้รับอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงทั้งทางการเมือง กฎหมาย และวัฒนธรรม และส่งผลอย่างต่อเนื่องจนทำให้เกิดขบวนการเรียกร้องสิทธิสตรีขึ้นในสังคมเป็นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 6 และชัดเจนขึ้นเป็นรูปร่างในสมัยรัชกาลที่ 7 ทั้งนี้เป็นผลโดยตรงจากการที่สตรีมีโอกาสได้รับการศึกษา</p>	ด้านกฎหมาย ด้านการเมือง	สภาสตรีแห่งชาติ ชาติในพระบรม ราชินูปถัมภ์, 2518 สภาสตรีแห่งชาติ ชาติในพระบรม ราชินูปถัมภ์, 2518

ตารางที่ 4 สรุปแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่เกี่ยวกับบทบาทสตรี

ปี พ.ศ.	เหตุการณ์	บทบาทสตรี	รายการอ้างอิง
พ.ศ. 2504 ถึง พ.ศ. 2541	<ul style="list-style-type: none"> ● แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 1 – 2 เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในการนำเข้าวัตถุดิบมาผลิตในประเทศ ขยายการพัฒนาอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม ● แรงงานกำลังการผลิตเป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย ● ผู้ชายมีโอกาสได้รับการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งเงินเดือนมากกว่าผู้หญิง ตามระเบียบข้าราชการพลเรือนปี พ.ศ. 2497 ข้อ 46 ได้ให้อำนาจกระทรวงในการพิจารณาเลื่อนตำแหน่งที่เหมาะสมกับข้าราชการหญิง แต่ผลปรากฏว่าผู้หญิงถูกห้ามไม่ให้เป็นปลัดอำเภอ ผู้ตรวจราชการจังหวัด และเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ต่อมาได้รับการยกเลิกไป ● ระเบียบข้าราชการพลเรือนข้อที่ 42 ห้ามไม่ให้ผู้หญิงเป็นผู้พิพากษา ได้รับการยกเลิกในปี พ.ศ. 2518(แผนฯ3) และในกฎหมายการปกครองส่วนท้องถิ่นปี พ.ศ.2457 มาตรา 12 กำหนดว่าผู้ใหญ่บ้านต้องเป็นชายเท่านั้น ได้รับการยกเลิกในปีพ.ศ. 2525 (แผนฯ5) <p>สรุป ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 และ 2 ไม่มีนโยบายอะไรเกี่ยวกับสตรีเลย และไม่ได้กล่าวถึงบทบาทสตรีด้านเศรษฐกิจและทางสังคมเลย</p>	<p>ด้านเศรษฐกิจ</p> <p>ด้านกฎหมาย</p> <p>ด้านกฎหมาย</p>	<p>สภาสตรีแห่งชาติ ในพระบรมราชินูปถัมภ์, 2518</p> <p>วิมลศิริ ชำนาญเวช, 2537</p> <p>วิจิต มันทราภรณ์, 2528</p> <p>วิจิต มันทราภรณ์, 2528; อมรา พงศ์สาพิชญ์, 2529</p>
พ.ศ. 2515 ถึง พ.ศ. 2519	<ul style="list-style-type: none"> ● แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 3 ได้เกิดภาวะเศรษฐกิจถดถอยทั่วโลก เนื่องจากวิกฤตการณ์น้ำมัน ส่งผลต่อความต่อเนื่องในการพัฒนาเศรษฐกิจระดับมหภาค และเกิดการเปลี่ยนแปลงแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและความไม่มั่นคงภายในประเทศเนื่องจากภัยคอมมิวนิสต์ ● ได้มีการบรรจุประเด็นสตรีเป็นครั้งแรกในแผนฯฉบับที่ 3 เนื่องจากผู้หญิงเป็นกลุ่มเป้าหมายของนโยบายการวางแผนครอบครัว เนื่องจากภาวะการถดถอยของเศรษฐกิจโลกทำให้ผู้หญิงต้องอพยพเข้าไปทำงานในเมือง 	<p>ด้านสังคม</p> <p>ด้านเศรษฐกิจ</p> <p>ด้านสุขภาพ</p>	<p>วิจิต มันทราภรณ์, 2528; อมรา พงศ์สาพิชญ์, 2529</p> <p>วิจิต มันทราภรณ์, 2528</p>

ปี พ.ศ.	เหตุการณ์	บทบาทสตรี	รายการอ้างอิง
	<ul style="list-style-type: none"> ● พ.ศ. 2516 ขบวนการประชาธิปไตยได้คัดค้านรัฐบาลเผด็จการทหารและได้ขับไล่อัฐบาลทหารออกจากความเป็นรัฐบาล ได้มีการจัดตั้งสภาแห่งชาติขึ้นเป็นรัฐสภาชั่วคราว ปรากฏว่ามีนิสิตนักศึกษาหญิงเข้าร่วมขบวนการประชาธิปไตย และมีผู้หญิงได้รับการแต่งตั้งเป็นสมาชิกสภาแห่งชาติชั่วคราวนี้จำนวน 122 คน จากจำนวนทั้งสิ้น 2,347 คน ● พ.ศ. 2518 เป็นครั้งแรกที่ผู้หญิงได้เป็นวุฒิสมาชิกและเป็นรัฐมนตรีหญิง 2 คน จากจำนวนรัฐมนตรีทั้งหมด 18 คน ● ได้มีการแก้ไขกฎกระทรวงให้ผู้หญิงมีโอกาสมากขึ้นในการทำงาน เช่น สามารถดำรงตำแหน่งในระดับที่สูงขึ้น และยังมี การแก้ไขกฎหมายที่กีดกันทางเพศ ● ผู้หญิงมีส่วนร่วมในภาคผลิตสูงกว่าผู้ชาย แต่ผู้หญิงส่วนใหญ่ยังเป็นแรงงานที่ไม่ได้รับค่าตอบแทน และสถานภาพการทำงานยังไม่ดีขึ้น ยังต่ำเมื่อเทียบกับผู้ชาย ● ผู้หญิงมีอัตราส่วนการเข้ารับการศึกษามิในทุกระดับชั้นต่ำกว่าผู้ชาย <p>สรุป ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-3 แม้ว่าสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศมีการเปลี่ยนแปลงไปหลายด้าน แต่บทบาทของสตรีเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ชายยังอยู่ในฐานะที่ด้อยกว่า ไม่ว่าจะ เป็นด้านการเมืองและการบริหาร ด้านกฎหมาย ด้านเศรษฐกิจ และด้านการศึกษา</p>	<p>ด้านการเมือง และการบริหาร</p> <p>ด้านการเมือง และการบริหาร</p> <p>ด้านกฎหมาย</p> <p>ด้านเศรษฐกิจ</p> <p>ด้านการศึกษา</p>	<p>สภาสตรีแห่งชาติ ในพระบรมราชินูปถัมภ์, 2518</p> <p>สภาสตรีแห่งชาติ ในพระบรมราชินูปถัมภ์, 2518</p> <p>วิจิต มั่นตราภรณ์, 2528</p> <p>สภาสตรีแห่งชาติ ในพระบรมราชินูปถัมภ์, 2518</p> <p>สภาสตรีแห่งชาติ ในพระบรมราชินูปถัมภ์, 2518</p>

ปี พ.ศ.	เหตุการณ์	บทบาทสตรี	รายการอ้างอิง
พ.ศ. 2520 ถึง พ.ศ. 2524	<p>แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 เป็นช่วงที่กระแสของทศวรรษสตรีสากลในประเทศไทย โดยองค์การสหประชาชาติ (พ.ศ. 2518 – 2527) นับเป็น กระแสระดับสากลที่สร้างขึ้นเพื่อผลักดันนโยบายในการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสตรีในกระบวนการพัฒนา มีผล ทำให้แผนพัฒนาฉบับที่ 4 บรรลุความสำคัญของการพัฒนา สตรีและบทบาทสตรีในกระบวนการพัฒนาไว้ ภายใต้ นโยบายการพัฒนาสังคม โดยแยกเป็นสิ่งที่เน้นการพัฒนา สตรีโดยเฉพาะ นอกจากนี้ยังมีการกำหนดประเด็นการ พัฒนาที่สำคัญไว้ 3 ประเด็นหลัก คือ ประเด็นที่ 1 ด้าน การศึกษา กำหนดให้มีการส่งเสริมการเข้าถึงโอกาสทางการ ศึกษาที่เท่าเทียมกันระหว่างหญิงและชาย ประเด็นที่ 2 ด้าน อาชีพ ได้กำหนดให้มีการส่งเสริมการฝึกอาชีพให้แก่สตรี ประเด็นที่ 3 ด้านกฎหมาย กำหนดให้ดำเนินการแก้ไข กฎหมายที่เลือกปฏิบัติต่อสตรี</p> <p>สรุป แผนพัฒนาฉบับที่ 4 สตรีได้รับการส่งเสริมให้มีการ พัฒนาส่วนใหญ่เป็นเรื่องการฝึกอบรมอาชีพ ซึ่งเป็นการตอก ย้ำบทบาทสตรีในการเป็นแม่บ้าน อย่างไรก็ตาม อัตราส่วน ระดับการศึกษาของสตรีก็ต่ำกว่าชายในทุกภาคส่วนการผลิต โดยเฉพาะการศึกษาในระดับที่สูงกว่าการศึกษามัธยมศึกษา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าแนวทางการพัฒนาสตรียังแก้ไขปัญหา ไม่ตรงเป้าหมาย อย่างไรก็ตาม สตรีก็ได้รับการส่งเสริมให้มี การพัฒนาบทบาทเพิ่มขึ้นทั้งในทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและการบริหาร</p>	<p>ด้านการเมือง และการบริหาร</p> <p>ด้านการศึกษา</p> <p>ด้านสังคม</p> <p>ด้านเศรษฐกิจ</p> <p>ด้านกฎหมาย</p>	<p>คณะกรรมการการ พัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.; อมรา พงศาพิชญ์, 2529.</p> <p>คณะกรรมการการ พัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.; อมรา พงศาพิชญ์, 2529</p>
พ.ศ. 2525 ถึง พ.ศ. 2529	<p>แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 แผนพัฒนาฉบับที่ 5 นี้ สตรีถูกจัดให้เป็นกลุ่มพิเศษกลุ่ม หนึ่งใน 3 กลุ่ม นอกเหนือจากเยาวชนและชาวเขา และได้ กำหนดประเด็นปัญหาของสตรีไม่ต่างจากแผนพัฒนาฉบับ ที่ 4 นี้ แต่ได้กำหนดเป้าหมายเฉพาะในการพัฒนา กลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม โดยจำแนกตามอายุและอาชีพ</p> <p>ด้านการศึกษา ได้ตั้งเป้าหมายการเพิ่มอัตราการศึกษาระดับ ของ สตรีไว้ทุกระดับ อย่างเช่น ได้รับการศึกษาระดับอาชีวศึกษา ร้อยละ 26 และได้รับการศึกษาระดับอุดมศึกษาร้อยละ 5</p>	<p>ด้านการเมือง และการบริหาร</p> <p>ด้านการศึกษา</p>	<p>คณะกรรมการการ พัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.; อมรา พงศาพิชญ์, 2529.</p> <p>อมรา พงศาพิชญ์, 2529.</p>

ปี พ.ศ.	เหตุการณ์	บทบาทสตรี	รายการอ้างอิง
พ.ศ. 2530 ถึง พ.ศ. 2534	<p>สรุป แผนพัฒนาฉบับที่ 5 ส่วนใหญ่เป็นแผนงานกิจกรรมการสร้างรายได้ ซึ่งเพิ่มภาระให้สตรีเป็นสองเท่า เพราะไม่ได้มีมาตรการลดภาระงานบ้านของสตรีเลย ซึ่งสตรียังต้องทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้แก่ครอบครัว อันเป็นผลที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการศึกษาของสตรีที่เพิ่มมากขึ้น</p> <p>แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 แผนพัฒนาฉบับที่ 6 นี้ ได้กำหนดเป้าหมายและมาตรการพัฒนาสตรีอย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจน โดยนโยบายและแผนพัฒนาสตรีถูกแยกออกเป็นแผนเฉพาะแนบท้ายแผนพัฒนาฉบับที่ 6 ซึ่งแผนนี้เป็นช่วงที่สิ้นสุดของทศวรรษสตรีสากล</p> <p>ด้านการศึกษา เน้นการเพิ่มอัตราการเข้ารับการศึกษาระดับมัธยม และเปิดโอกาสให้สตรีเข้ารับการอบรมทางด้านการเกษตร เพิ่มจำนวนสตรีในระดับบริหารในภาครัฐ เพิ่มการมีส่วนร่วมของสตรีในการปกครองส่วนท้องถิ่นและจัดตั้งกลไกการดำเนินงานด้านสตรีระดับชาติ</p> <p>สรุป สตรีได้รับการศึกษามากขึ้นในทุกระดับ จำนวนของสตรีที่มีรายได้ของตัวเองมีมากขึ้น ทำให้มีชีวิตที่มีอิสระภาพมากขึ้น ซึ่งเป็นผลโดยตรงจากนโยบายการพัฒนาประเทศให้เป็นอุตสาหกรรม</p>	<p>ด้านการเมืองและการบริหาร</p> <p>ด้านการศึกษา</p> <p>ด้านสังคม</p> <p>ด้านการเมืองและการบริหาร</p>	<p>คณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.</p> <p>คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.; อมร พงศาพิชญ์, 2529</p>
พ.ศ. 2535 ถึง พ.ศ. 2539	<p>แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7</p> <p>แผนพัฒนาฉบับที่ 7 แผนพัฒนาสตรีได้แยกออกมาต่างหากและเป็นแผนแนบท้ายแผนพัฒนาฉบับที่ 7 อันเป็นผลที่สืบเนื่องจากการจัดทำแผนพัฒนาสตรีระยะยาว 20 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2535 ถึง พ.ศ. 2554) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาสตรีคือการอคติทางเพศของสังคมที่มีต่อสตรีและยังชี้ให้เห็นว่าผู้ชายเป็นปัจจัยสำคัญต่อการสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบทบาทของสตรี โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์เชิงอำนาจในครอบครัว</p> <p>สรุป บทบาทของสตรีในแผนพัฒนาฉบับที่ 7 ยังไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงมากนักเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 6 ส่วนทางด้านการศึกษาสตรีได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้น แต่ก็อยู่ในสัดส่วนที่น้อยกว่าชาย</p>	<p>ด้านการเมืองและการบริหาร</p> <p>ด้านสังคม</p>	<p>คณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.</p>

ปี พ.ศ.	เหตุการณ์	บทบาทสตรี	รายการอ้างอิง
พ.ศ. 2540 ถึง พ.ศ. 2544	<p>แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 นับตั้งแต่ประเทศไทยมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมา แผนพัฒนาฉบับที่ 8 นี้เป็นแผนแรกที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยใช้กระบวนการอย่างเป็นระบบที่ออกไปพบด้วยตัวแทนของประชาชนในแต่ละจุดทั่วประเทศ และนำความต้องการและข้อเสนอแนะของประชาชนมาประมวลทำเป็นแผนพัฒนาแห่งชาติ อย่างไรก็ตาม แนวทางการทำแผนพัฒนาสตรีก็ยังคงอยู่ในแนวทางเดิม แต่ใช้กรอบของแผนพัฒนาฉบับที่ 8 เป็นแนวทางในการกำหนดแผนพัฒนาสตรี โดยเน้นการพัฒนาศักยภาพของสตรี และได้รับแนวทางจากปฏิญญาปักกิ่ง ซึ่งเป็นการประชุมระดับโลกเรื่องสตรีครั้งที่ 4 จัดโดยองค์การสหประชาชาติในปีพ.ศ. 2538 นำมาเป็นแนวทางจัดทำแผนพัฒนาสตรีในแผนพัฒนาฉบับที่ 8 ด้วย</p> <p>สรุป เนื่องจากช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 8 เป็นช่วงที่ประเทศไทยอยู่ในภาวะประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ ซึ่งเริ่มมาตั้งแต่ปลายแผนพัฒนาฉบับที่ 7 จึงทำให้การพัฒนาสตรีในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 8 ไม่ก้าวหน้าเพราะสตรีต้องออกจากงาน</p>	<p>ด้านการเมือง และการบริหาร</p>	<p>คณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.</p>
พ.ศ. 2545 ถึง พ.ศ. 2549	<p>แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 สืบเนื่องจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 ซึ่งประกันสิทธิความเสมอภาคระหว่างชายหญิง และเป็นรัฐธรรมนูญที่ปฏิรูปโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมไทยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและการบริหาร ที่มีผลต่อบทบาทสตรี อย่างเช่น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นต้น ในแผนพัฒนาฉบับที่ 9 ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาสตรีไว้ 5 ด้าน คือ 1) การพัฒนาศักยภาพสตรีทั้งด้านอาชีพ การศึกษา และสุขภาพกายใจ 2) การมีส่วนร่วมของสตรีในกระบวนการตัดสินใจทุกระดับ 3) การส่งเสริมความเสมอภาคและคุ้มครองทางสังคม 4) การพัฒนาสื่อทุกประเภทในการนำเสนอภาพลักษณ์ของสตรีโดยปราศจากอคติทางเพศ 5) พัฒนาองค์กรและการบริหารจัดการที่มีการดำเนินงานด้านสตรี โดยมีเป้าหมายในการยกระดับสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติขึ้นเป็นหน่วยงานระดับกรม</p>	<p>ด้านการเมือง และการบริหาร ด้านการศึกษา</p>	<p>คณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.</p>

ปี พ.ศ.	เหตุการณ์	บทบาทสตรี	รายการอ้างอิง
	<p>สรุป ในช่วง 40 ปีของนโยบายพัฒนาประเทศให้เป็นอุตสาหกรรมที่ผ่านมามีตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1-8 (พ.ศ. 2504 ถึง พ.ศ. 2544) บทบาทของสตรีไทยมีความก้าวหน้าขึ้น และมีแนวโน้มการพัฒนาไปสู่ความเสมอภาคมากขึ้น สภาพการทำงานของสตรีดีขึ้น การศึกษาของสตรีมีโอกาสทางการศึกษาในสัดส่วนใกล้เคียงกับชายในระดับประถมศึกษา แต่ในระดับมัธยมศึกษา อนุปริญญา และปริญญาตรี สตรีได้รับการศึกษาสูงกว่าชาย</p>		

สรุป อนุสัญญาหรือปฏิญญาที่เกี่ยวกับสตรีไทย

- พ.ศ.2491 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน พ.ศ.2491 (Universal Declaration of Human Rights, 1948)
- พ.ศ.2495 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิทางการเมืองของสตรี พ.ศ.2495 (Convention on the Political Rights of Women, 1952)
- พ.ศ.2502 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็ก พ.ศ.2502 (Declaration on the Rights of Child, 1959)
- พ.ศ.2509 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง พ.ศ.2509 (International Covenant on Civil and Political Rights, 1966)
- พ.ศ.2522 อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ พ.ศ.2522 (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women, 1979)
- พ.ศ.2531 ปฏิญญาว่าด้วยความก้าวหน้าของสตรีในภูมิภาคอาเซียน พ.ศ.2531 (Declaration on the Advancement of Women in the ASEAN Region, 1988)
- พ.ศ.2532 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก พ.ศ.2532 (Convention on the Rights of the Child, 1989)
- พ.ศ.2535 Rio Declaration on Environment and Development, 1992 (UN Conference on Environment and Development)
- พ.ศ.2536 The Vienna Declaration and Programme of Action, 1993 (World Conference on Human Rights)
- พ.ศ.2537 Draft Programme of Action of the International Conference on Population and Development, 1994
- พ.ศ.2538 The Copenhagen Declaration and Programme of Action, 1995 (World Summit for Social Development)
- พ.ศ.2537 ปฏิญญาจาการ์ตา พ.ศ.2537 (Jakarta Declaration for the Advancement of Women in Asia and the Pacific, 1994)
- พ.ศ.2538 ปฏิญญาปักกิ่ง พ.ศ.2538 (Beijing Declaration, 1995 (Forth World Conference on Women)
- พ.ศ.2539 Declaration and Agenda for Action, 1996 (The World Congress Against Commercial Sexual Exploration of Children – Stockholm, Sweden)

ที่มา: คัดแปลงจาก คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ “อนุสัญญา/ปฏิญญาที่เกี่ยวกับ “สตรี” ค้นคืนวันที่ 1 เมษายน 2551
[online] : <http://www.thaiwomen.net/tncwa/html>

สรุป พัฒนาการด้านบทบาทและสถานภาพของสตรีไทยในอดีตถึงปัจจุบัน

- พ.ศ.2475 หญิงและชายมีสิทธิเท่าเทียมกัน ในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับแรก หลังจากยกเลิกระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์
- พ.ศ.2492 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงคนแรกได้รับการเลือกตั้ง (คุณอรพินท์ ไชยกาล จังหลัดอุบลราชธานี)
- พ.ศ.2497 ประเทศไทยให้สัตยาบันในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิทางการเมืองของสตรี
- พ.ศ.2499 ท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม ได้รับเลือกให้เป็นประธานสหพันธ์สหประชาชาติที่กรุงเจนีวา
- พ.ศ.2508 มีการแต่งตั้งผู้พิพากษาหญิงคนแรก (คุณชะลอจิต จิตตะรุทธะ)
- พ.ศ.2510 มีวิศวกรอุตสาหกรรมหญิงคนแรก (คุณนิศยา มหาผล)
- พ.ศ.2512 นายกเทศมนตรีหญิงคนแรกได้รับการแต่งตั้ง (คุณจินตนา นพคุณ เทศบาลเมืองโพธาราม จังหวัดราชบุรี)
- พ.ศ.2517 รัฐธรรมนูญ ฉบับปีพ.ศ.2517 ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่เกี่ยวกับสถานภาพทางกฎหมายของสตรี โดยมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ บัญญัติไว้ว่า ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การจำกัดสิทธิและเสรีภาพอันเป็นการฝ่าฝืนเจตนารมณ์ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้ และตามมาตรา 23 ระบุให้รัฐบาลมีเวลา 2 ปีในการทบทวนกฎหมาย และระเบียบข้อบังคับที่เป็นการเลือกปฏิบัติต่อสตรี อย่างไรก็ดีตาม มาตรานี้ได้ถูกยกเลิกไปเมื่อมีการปฏิวัติรัฐประหารในปีพ.ศ.2519
- พ.ศ.2519 รัฐมนตรีหญิงสองท่านแรก ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในคณะรัฐบาล (คุณหญิงเลอศักดิ์ สมบัติศิริ กระทรวงคมนาคม และรองศาสตราจารย์วิมลศิริ ชำนาญเวช ทบวงมหาวิทยาลัย)
- พ.ศ.2522 มีแผนพัฒนาสตรีระยะยาวฉบับแรก (พ.ศ.2522 – 2544) จัดทำโดยคณะกรรมการคณะอนุกรรมการพัฒนาบทบาทและสถานภาพสตรี สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ)
- พ.ศ.2525 มีการแต่งตั้งกำนันหญิงคนแรก (คุณมลธิเชียร เพ็ญวงศ์) และผู้ใหญ่บ้านหญิงคนแรก (คุณสมทรง สุรพันธ์)
- พ.ศ.2528 ประเทศไทยให้ภาคยานุวัติอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ
- พ.ศ.2531 * มีรัฐมนตรีหญิงท่านแรกที่มาจาก การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์) รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี)

- พ.ศ.2532 * ประเทศไทยร่วมรับรองปฏิญญาว่าด้วยความก้าวหน้าของสตรีในภูมิภาคอาเซียน มีการจัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สังกัดสำนักงาน ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นองค์กรหลักระดับชาติในการกำหนดนโยบายและ แผนงาน ตลอดจนส่งเสริมและประสานงานการพัฒนาสถานภาพสตรี
- พ.ศ.2533 ประเทศไทยยกเลิกข้อสงวนในอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี ในทุกรูปแบบ (CEDAW) 2 ข้อ คือ มาตรา 11 และมาตรา 15(3) เป็นผลให้สตรี ได้รับความเสมอภาคในเรื่องสิทธิและ โอกาสที่จะได้รับการจ้างงาน และการทำนิติ กรรมตามลำดับ
- พ.ศ.2534 * คณะรัฐมนตรีมีมติให้ส่วนราชการทุกแห่งทบทวนระเบียบข้อบังคับที่กีดกัน ความเสมอภาคในการดำรงตำแหน่งทางราชการของสตรี เพื่อเปิด โอกาสให้สตรี สามารถดำรงตำแหน่งได้ทุกตำแหน่ง ยกเว้นตำแหน่งที่เกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ นโยบายนี้ นับว่าเป็นการยกเลิกการปิดกั้นความก้าวหน้าในการรับราชการของสตรีในสาย พลเรือน
- * สิทธิในการลาคลอดของสตรีได้รับการยอมรับมากขึ้น ในภาคเอกชน คนงาน หญิงได้รับอนุญาตให้ลาคลอดได้ 90 วัน โดยได้รับเงินเดือน ส่วนข้าราชการหญิงมี สิทธิลาคลอดเพิ่มจาก 60 วัน เป็น 90 วัน โดย 60 วันแรกเป็นการลาจากการคลอด ส่วนที่ลาต่อเนื่องอีก 30 วันเป็นการลาคลอดที่ต้องลาเพิ่มเติมจากวันลากิจ
- พ.ศ.2535 * คณะรัฐมนตรีมีมติให้พ.ศ.2535 เป็น “ปีสตรีไทย” เนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระ นางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ทรงเจริญพระชนมพรรษา 5 รอบ เพื่อเฉลิมพระ เกียรติและรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อพสกนิกรชาวไทยและ ประเทศชาติ เพื่อกระตุ้นให้สตรีไทยและสังคมไทยตระหนักในคุณค่าของการมี ส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศ เพื่อ สร้างภาพลักษณ์ที่ถูกต้องของสตรีไทย ระดมความคิดและทรัพยากรจากภาครัฐ และเอกชนในการพัฒนาสตรี
- * แผนพัฒนาสตรีระยะยาวได้รับการทบทวนให้เหมาะสมกับสภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว
- * ประเทศไทยยกเลิกข้อสงวนในอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี ในทุกรูปแบบ(CEDAW) อีก 1 ข้อ เรื่องการถือสัญชาติของบุตรที่เกิดจากหญิงไทย ทำให้หญิงไทยที่มีสามีเป็นชาวต่างชาติ มีสิทธิที่จะให้บุตรถือตามสัญชาติผู้เป็น มารดาได้ เช่นเดียวกับชายไทยที่มีภรรยาเป็นชาวต่างชาติมีสิทธิให้บุตรถือสัญชาติ ตามบิดาได้

- * นับเป็นครั้งแรกที่รัฐบาล (สมัยนายกรัฐมนตรีชวน หลีกภัย) มีนโยบายเร่งด่วนเกี่ยวกับปัญหาด้านสตรีที่จะป้องกันและปราบปรามการมีโสเภณี การยกเลิกการมีโสเภณีเด็ก และการเปิดโอกาสให้สตรีสามารถประกอบอาชีพได้เท่าเทียมกับชาย
  - * ท่านผู้หญิงสุมาลี จาคิกวนิช ได้รับเชิญให้เป็นผู้ประสานงานการเตรียมการประชุมระดับโลก ว่าด้วยเรื่องสตรี (ภาคองค์กรเอกชน) ของภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก
- พ.ศ. 2536
- * คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ นับเป็นชาวเอเชียคนแรกที่ได้รับเชิญให้เป็นที่ปรึกษาการจัดประชุมระดับโลกว่าด้วยเรื่องสตรี (ภาคองค์กรเอกชน) ซึ่งจัดควบคู่ไปกับการประชุมสตรีโลกครั้งที่ 4 ขององค์การสหประชาชาติในปี พ.ศ.2538
  - * คณะรัฐมนตรีมีมติให้ยกเลิกข้อห้ามการแต่งตั้งสตรีเป็นปลัดอำเภอเองจากเป็นการกีดกันสตรีที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครอง
- พ.ศ.2537
- * มีการแต่งตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดหญิงคนแรก (คุณจรัสศรี ทิพย์รัช) รองผู้ว่าราชการจังหวัดหญิงคนแรก และปลัดอำเภอหญิงอีก 10 คน
  - * ประเทศไทยร่วมรับรองปฏิญญาอาร์กาดาว่าด้วยความก้าวหน้าของสตรีในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก
- พ.ศ.2538
- * รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2538 บัญญัติให้ “ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน” อีกครั้งหนึ่ง แต่ไม่มีบทเฉพาะกาลให้แก้ไขกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญให้เสร็จภายในกี่ปี
  - * ประเทศไทยยกเลิกข้อสงวนเพิ่มอีก 2 ข้อ ทำให้หญิงมีโอกาสเท่าเทียมชายในด้านการศึกษาด้าน และด้านการเมืองและกิจกรรมสาธารณะ
  - * มีการแต่งตั้งพนักงานสอบสวนหญิงขึ้นเป็นครั้งแรกจำนวน 15 คน เพื่อประจำสถานีตำรวจ 3 แห่งที่มีสถิติเกี่ยวกับคดีความรุนแรงต่อสตรีเด็กสูง
  - * ประเทศไทยร่วมรับรองปฏิญญาปักกิ่งและแผนที่จะนำไปสู่การปฏิบัติจากการประชุมระดับโลกว่าด้วยเรื่องสตรีครั้งที่ 4
- พ.ศ.2539
- * นายอำเภอหญิงคนแรก (คุณประสม คำริชอบ) ได้รับการแต่งตั้ง มีการแต่งตั้งนายพลหญิงเป็นครั้งแรกในกองทัพไทยจำนวน 10 คน คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบในนโยบายและแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาธุรกิจบริการทางเพศ
  - * มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2538 ขึ้น หลังจากที่มีการพยายามเสนอร่างกฎหมายดังกล่าวกว่า 10 ปี กฎหมายฉบับนี้ลดโทษผู้ค้าประเวณีให้น้อยลง ให้การคุ้มครอง และให้โอกาสในการประกอบอาชีพแก่ผู้ค้าประเวณีมากขึ้น ในขณะที่มีการเพิ่มโทษผู้เกี่ยวข้องในการ

นำเด็กเข้าสู่กระบวนการค้าธุรกิจทางเพศ และผู้ใช้บริการให้สูงขึ้น

* ข้าราชการและลูกจ้างภาครัฐมีสิทธิในการลาคลอดได้ 90 วัน โดยไม่ต้องรวมอยู่กับวันลาอีก ตามระเบียบว่าด้วยการลาของข้าราชการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2539

* ประเทศไทยร่วมรับรองปฏิญญาและแผนที่จะนำไปสู่การปฏิบัติจากการประชุมระดับโลกเพื่อต่อต้านการค้าประเวณีเด็ก

* คณะรัฐมนตรีมีมติห้ามสถาบันการศึกษาจำกัดจำนวนรับชาย-หญิงในการสอบเข้ามหาวิทยาลัย

พ.ศ.2540 คณะรัฐมนตรีมีมติ (28 เมษายน 2540) เห็นชอบในหลักการให้ยกฐานะสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติเป็นส่วนราชการระดับกรม เพื่อให้รองรับการประสานนโยบายและการส่งเสริมงานพัฒนาสตรีกับองค์กรต่างๆในระดับชาติและระดับโลกได้

ที่มา: คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ “พัฒนาการสถานภาพสตรีไทย: อดีต – ปัจจุบัน” คั่นคืนวันที่ 1 เมษายน 2551 [online] <http://www.thaiwomen.net/tncwa/html>

ภาคผนวก ง

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์

		วันที่สัมภาษณ์
ดร. แก้ววิบูลย์ แสงพลสิทธิ์	คณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยเซนต์หลุยส์	11 สิงหาคม 2550
รศ. ดร. รัตนา ดวงคสวัสดิ์	อดีตนายกสมาคมสตรีอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย ในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้า กัลยาณิวัฒนากรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์	20 เมษายน 2551
ผศ. ดร. อาริน สะอิดิ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี	9 เมษายน 2551

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

รศ.ดร. กนิษฐา นาวารัตน์	รองอธิการฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยชินวัตร
ผศ.ดร. มาลีวัลย์ เลิศสาครศิริ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยเซนต์หลุยส์
ดร. สุวิมล ธนะผลเลิศ	ผู้อำนวยการศูนย์บรรณสารสนเทศทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ร้อยตำรวจตรีหญิง เรวดีพรรณ รอบคอบ เกิดวันที่ 23 ตุลาคม 2500 ที่โรงพยาบาลศิริราช กรุงเทพมหานคร ประวัติการศึกษา พ.ศ.2522 สำเร็จการศึกษาประกาศนียบัตรพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย(รุ่นที่ 7) โรงเรียนพยาบาลตำรวจ พ.ศ.2527 สำเร็จการศึกษาวิทยาศาสตรบัณฑิต (สุขศึกษา) คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ.2530 สำเร็จการศึกษาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาโรคติดต่อ เอกระบาดวิทยา คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ.2544 สำเร็จการศึกษาศึกษาสาตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พ.ศ.2548 สำเร็จการศึกษาศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต (ต่อเนื่อง 2 ปี) สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ในปีการศึกษา 2546 เข้าศึกษาต่อระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

